

SOTHØNA

ØSTENSJØVANNETS VENNER
Nr. 38 – desember 2009 – Årgang 20

Innhold

Leder; Manglende tiltak ved vannet.....	3
Samarbeid gir resultater	3
Norges største fjernvarmeprosjekt ferdig.....	4
Pælet bordgang - et miljøtiltak fra Hafslund	6
Sensasjonelt funn av åkerrikse.....	7
Storsatsing på nytt fotomagasin.....	7
Kunst til folket.....	8
Trefelling langs Østensjøveien	11
Landemerket som falt.....	11
Broen i Valborgs vei - holder i 100 nye år	12
Stillits - fargeprakt i vintermørket.....	13
Alna i fakkellys	14
Grasrotandelen	14
Høyspentkabler fra Østensjøveien til Manglerud.....	15
Odd Frode Ulbrandt	15
Kunstgressbane på Abildsøfeltet.....	16
Elveadopsjon på Abildsø skole.....	17
Østensjø kunstkart.....	18
Emir og Ponni.....	19
Karnappmannen del 14 (komplett versjon, inkl. fotnoter).....	20
Ny grøntplan for Oslo	26
Eventyret om Hovinbekken.....	28
Alna miljøpark - en sak for Østensjøvassdraget	30
Nytt fra Oslo Elveforum.....	33
Cathrines hjørne: Om veinavn.....	34
Klopper lagt ut	37
Østensjødagen.....	38
Farvel til «gamle-kirken» på Bøler.....	40
Bydelsdager med mange aktiviteter	42
Deichmanske bibliotek på Oppsal 30 år.....	43
Vassvesenet på Sarabråtan.....	43
Fest og bokslipp - Trolltun 50 år.....	44
Dumping av hageavfall er ulovlig.....	46
Bølerbekken med forsterket utløp	48
Asfaltering av Østensjøveien	48
Motorikkbane for de yngste.....	49
Bikkje på svømmetur	51

Oppdaget forurensning eller skadde dyr?

Ved forurensning, oljeutslipp eller lignende, kontakt Vann- og avløpsetatens telefonvakt: 23 43 79 00 (hele døgnet!).

Ser du skadde dyr som kunne trenge hjelp, ring Dyreambulansen på 02222 (kommunal instans) eller Fuglehjelpen: 90 08 61 61.

Forsidefoto: Hestekjøring på Østensjødagen 2009
Foto: Paul Fekjær

ØSTENSJØVANNETS VENNER POSTBOKS 77 OPPSAL 0619 OSLO

Redaksjon

Leif-Dan Birkemoe

Amund Kveim

Tore Nesbakken

Audun Brekke Skrindo

Design og layout

Audun Brekke Skrindo

Grafisk produksjon

07.no

E-post/nettsider

post@ostensjovannet.no

www.ostensjovannet.no

Sothøna

ISSN: 1504-0615

Organisasjonsnummer:

983 034 446

Annonsesider

Styret

Logo

Anne Durban

Opplag

2600

Foreningens styre

Leder: Amund Kveim

22 27 43 86

Nestleder/kasserer: Leif-Dan Birkemoe

22 27 51 93

Sekretær: Tore Nesbakken

22 29 43 36

Styremedlemmer

Tove Andersen

Finn Arnt Gulbrandsen

Tore Nesbakken

Audun Brekke Skrindo

Eirik Wærner

Varamedlemmer

Paul Fekjær

Jan Muribø

Liv Sommer Holmen

Johan Mollatt

Medlemskontigent

Hovedmedlem kr. 100

Husstandsmedlem kr. 10

Foreninger o.l. minst kr. 400

Firma/bedrift o.l. minst kr. 800

Bankkonti:

Kontingentkonto: 5082 07 54112

Bedriftskonto: 7874 05 56761

Redaksjonen avsluttet 26.11.2009
Vi takker våre medlemmer og andre støttespillere for bidragene til foreningens aktiviteter, deriblant å gi ut Sothøna!

Leder

Amund Kveim

Manglende tiltak ved Østensjøvannet

Vi har i Sothøna mange ganger påpekt at viktige oppgaver ved Østensjøvannet forsømmes av kommunen. Da Østensjøområdet Miljøpark ble opprettet i 2002 og det ble laget en fyldig forvaltningsplan, var det all grunn til å håpe at planene skulle bli fulgt opp med nødvendige bevilgninger for å kunne gjennomføre nødvendige tiltak. Slik ble det dessverre ikke, og Oslo kommunes budsjett for 2010 slik det er foreslått av Byrådet gir liten eller ingen trøst.

Østensjøvannets Venner har derfor nylig besøkt både Byrådet og Bystyrets samferdsels- og miljøkomité for å redegjøre for situasjonen. Vi har spesielt pekt på rehabiliteringsbehov, erosjons- og vannstandsproblematikk samt vannmengde og vannkvalitet i tilførselsbekkene. Vi forventer nå at våre signaler tas alvorlig, men vil om nødvendig ta saken opp også med statlige myndigheter for å få fortgang i prosessen.

Det graves overalt

Det graves som aldri før i Østensjøområdet. Ikke før har Hafslund ferdigstilt sitt store fjernvarmeanlegg, samt strømkabel fra Østensjø skole til Manglerud, så kommer Samferdselsetaten for å lage sykkelfelt i Østensjøveien. Graving har det også vært på Abildsøfeltet, langs Bogerudmyra og ved Bølerbekkens utløp og nå er arbeidet igangsatt både for ny kirke på Bøler og for pælet gangvei sør for parkeringsplassen i sør. Og enda mer graving blir det i tiden fremover.

Når Hafslund Fjernvarme nå er ferdig med hovedledningen starter arbeidet med spredenett til kunder i bydelen. Etter hvert blir det derfor trolig graving både i Eterveien, Haakon Tveters vei og Enebakkveien. Østensjøvannets Venner følger utviklingen fortløpende for å sikre at arbeidene ikke medfører belastninger for natur i Østensjøområdet.

Opplev Østensjøvannet om vinteren, men vis aktsomhet!

Vinteren er en fin tid å oppleve Østensjøområdet. Når isen legger seg kan man få mange fine naturopplevelser og se området fra helt nye synsvinkler. Dessverre ser vi at enkelte er uforsiktig når de beveger seg i våtmarksområdene på vei ut på vannet, og resultatet er slitasjeskader. Vi oppfordrer derfor alle til å vise respekt for naturreservatet ved å utvise aktsomhet. Spesielt vil vi be om at man avstår fra bålbrekking og at alle tar med seg avfall når man forlater området. Etter nyttår i fjor måtte vi dessverre ut for å fjerne store mengder fyrverkeriavfall som var etterlatt.

Området er til for å brukes, men vi må passe på så det ikke forbrukes. Ha en fin vinter!

Østensjø, november 2009

Amund Kveim

Samarbeid gir resultater

Foto: Morten Schau, Hafslund.

Hafslund Fjernvarme avslutter sitt store arbeid med hovedledningen gjennom Østensjøområdet med å bygge en gangbro i området sør for parkeringsplassen. Både Østensjøvannets Venner og Hafslund Fjernvarme uttrykker tilfredshet med hvorledes samarbeidet har fungert. I siste nummer av Hafslunds internmagasin NOVA er dette bildet plukket ut som «Månedens bilde». Vi ser fra venstre nestleder i Østensjøvannets Venner Leif-Dan Birkemoe, leder i Østensjøvannets Venner Amund Kveim, konsernsjef i Hafslund Christian Berg og konserndirektør Jan Presttun. Bildet ble tatt i forbindelse med en befarings av anlegget og omvisning ved vannet 30. oktober 2009.

Norges største fjernvarmeprosjekt ferdig

Offisiell åpning 23. juni

Leif-Dan Birkemoe

Tirsdag 23. juni åpnet Norges lengste fjernvarmeledning etter en anleggstid på to år. Den er 13,2 kilometer lang og strekker seg fra Klemetsrud til Oslo sentrum. Satsningen er et viktig ledd i å nå Oslo kommunes mål om et bedre miljø og redusert luftforurensning.

For Østensjøvannets Venner var dette også en markering av at fjernvarmeledningen hadde kryssset naturreservatet på en måte som viser at det er mulig å forene vern og miljø med moderne teknologi.

Åpningsmarkeringen fant sted på Tøyen hovedgård med talere som berettet om fjernvarmeledningen i en helhetlig sammenheng. Det er ikke alltid like lett å se den store sammenheng når grøfter graves, jordmasser flyttes og trær felles.

Etter to år med anleggsvirksomhet er derfor fjernvarmeområdene i Oslo øst/syd og Oslo vest knyttet sammen til ett. Dette bidrar til økt utnyttelse av fornybar energi og spillvarme.

Milepel

– Dette er en milepæl i vårt arbeid med fornybar energi, sa Christian Berg, konsernsjef i Hafslund ASA. Ledningen som tas i bruk i dag kan overføre varme tilsvarende 500 millioner kWh, nok til å forsyne over 50 000 boenheter.

Prosjektet er gjennomført i tett samarbeid med Oslo kommune og Enova:.

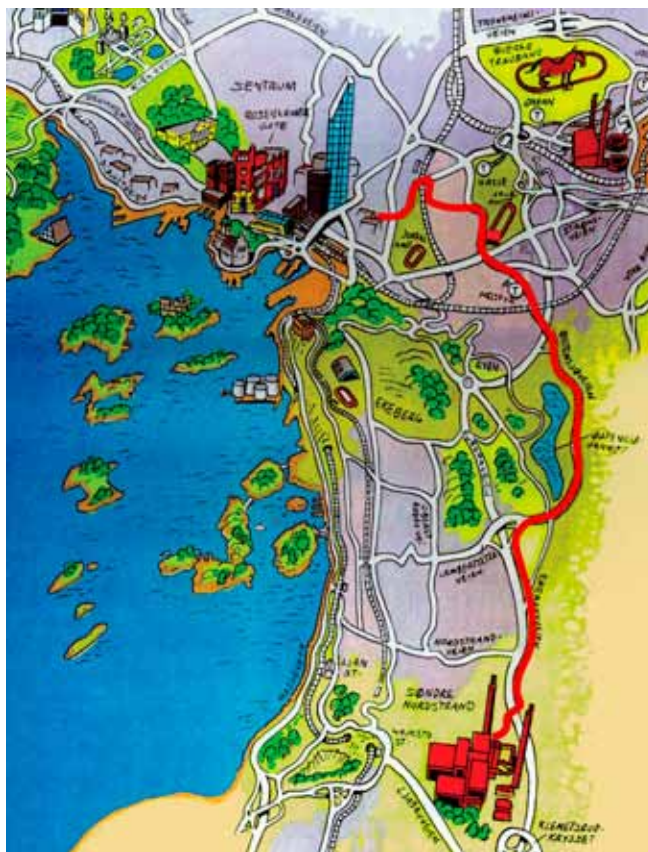
– Enovas mål er å fremme miljøvennlig omlegging av energibruk og energiproduksjon i Norge. Dette prosjektet er et stort realisert steg i riktig retning, sa Nils Kristian Nakstad, administrerende direktør i Enova.

Den nye fjernvarmeledningen er starten på en ny, storstilt utbygging av fjernvarme i Oslo. I 2014 vil fjernvarme dekke oppvarmingsbehovet tilsvarende 160 000 boliger i Oslo. Mengden utslipp som reduseres tilsvarer avgasser fra 160 000 biler som kjører 10 000 km pr år og bruker 1 liter drivstoff per mil.

Miljøbesparelse

– Dette representerer en betydelig energibesparelse og dermed miljøbesparelse. Oslo har nå ca. 300.000 boliger. Om få år vil vi være i stand til å varme opp en bygningsmasse som tilsvarer over halvparten av dem med fornybar energi, sa Christian Berg.

Oslo kommune har satt som mål at klimagassutslipp innen 2030 skal reduseres med 50 prosent i forhold til 1990-nivå. Hafslund vil i de kommende fem årene investere ytterligere 500 millioner kroner per år i fjernvarmeprosjekter. Målet er å benytte 100 prosent fornybare energikilder.

Den røde streken på kartet viser traseen til Norges lengste fjernvarmeledning fra Klemetsrud til sentrum, en strekning på 13,2 km. Tegning/illustrasjon fra Hafslund ASA.

Takk til Østensjøvannets Venner

Østensjøvannets Venner fikk også sitt arbeid verdsatt av konserndirektør Jan Presttun i Hafslund Fjernvarme som uttalte følgende: -Vi må takke Østensjøvannets Venner og spesielt Amund Kveim for det samarbeid vi har hatt for å få til dette. De har vært med på å finne løsninger på hvordan vi skulle få lagt rørene uten å ødelegge miljøet.

Olje- og energiminister Terje Riis-Johansen viste at han hadde kjørt gravemaskin tidligere da han på en overbevisende måte manøvrerte redskapen med stor presisjon og la jord over fjernvarmerørene og på den måten formelt kunne åpne anlegget.

Konserndirektør Jan Presttun og Amund Kveim gratulerer hverandre med vel utført jobb.

Sothøna kunne senere også gi honnør til Jan Presttun, men også teknisk direktør Sten Tore Bakken og informasjonsdirektør Morten Schau for meget åpent og godt samarbeid.

Olje- og energiministeren med anerkjennelse til Østensjøvannets Venner

Etter taler om det store løftet på miljøfronten fikk olje- og energiminister Terje Riis-Johansen styringen da han skred til den store oppgaven med å ta plass ved spakene på en gravemaskin av solid størrelse og med kyndig hånd legge jord over de rørene som ennå var synlige. Før han startet kjøretøyet sa ministeren at det var flott å kunne være med på en slik begivenhet med å gjøre hovedstaden til en foregangsby.

Sothøna fikk en liten prat med olje- og energiministeren etter at oppdraget var utført. Han uttrykte stor anerkjennelse for det

arbeid og engasjement Østensjøvannets Venner hadde nedlagt. Ministeren var heller ikke ukjent med Østensjøområdet. I en periode hadde han sin bolig i Låveveien med flere hyggelige turer rundt Østensjøvannet.

Olje- og energiminister Terje Riis-Johansen (t.h.) og leder i Østensjøvannets Venner Amund Kveim titter i siste nummer av Sothøna.

Om Hafslund ASA

Hafslund er Norges største netteier, størst innen strømsalg, en stor produsent av fornybar energi, en betydelig leverandør av telekom tjenester og en av de største eierne i solenergiselskapet REC.

Fornybar energi og energieffektivisering er en del av løsningen på klimautfordringene, og Hafslund har produsert strøm basert på miljøvennlig vannkraft i mer enn 100 år.

Nå satser Hafslund tungt på blant annet utvikling av bioenergi, fjernvarme og solenergi for å møte framtidens energibehov.

Pælet bordgang - et miljøtiltak fra Hafslund

Amund Kveim

Hafslund Fjernvarme har nå i det alt vesentlige ferdigstilt sitt store anlegg gjennom vårt område. Trass i store gravearbeider har man lyktes med å unngå ødeleggende inngrep i natur- og grøntområdene.

Avbøtende tiltak

I drøftelsene mellom Østensjøvannets Venner og Hafslund var vi enige om at fjernvarme er et godt miljøtiltak for Oslo. Utfasing av oljefyring i større bygg vil både gi mindre luftforurensning og minske risikoen for lekkasjer fra gamle oljetanker. Samtidig pekte vi på at prosjektet allerede nå må fremstå som miljøvennlig også lokalt. For å avbøte de mulige negative konsekvenser, ble vi enige om at Hafslund skulle gjennomføre flere miljømessige positive tiltak.

Hafslund har derfor skiftet ut forurensede jordmasser en rekke steder langs traseen. Videre var boringen og trekkingen av rørene under kanalen mellom Østensjøvannet og Bogerudmyra svært viktig, men også kostbar. I disse dager er man i gang med et annet stort prosjekt, en såkalt pælet bordgang fra parkeringsplassen og sørover langs den gamle gangveien.

Gangvei på pæler

Området sør for parkeringsplassen har lenge hatt et lite tiltalende preg. Gangveien har ligget for lavt og har derfor til stadighet vært sølete eller stått helt under vann. Vi har lenge ment at det er for galt at dette området, som for mange er selve innfallsporten til miljøparken, ikke har blitt opprustet. Når Hafslund nå skal forlate området, vil det fremstå som noe ganske annet.

Gangvei på pæler fra P-plassen og sørover. Illustrasjon: Hafslund

Gangveien skal løftes opp fra bakkenivå, ved hjelp av pæler og bord, slik at publikum kommer tørrskodd forbi. Det er dette som på fagspråket kalles «pælet bordgang».

Gangveien vil bli minst like fremkommelig som i dag for både gående, rullestoler, syklist og barnevogner. Under vil det være en liten dam, og forhåpentligvis vil den omkringliggende starrvegetasjonen spre seg slik at området både blir interessant og pent. Arbeidene er allerede igangsatt og vil trolig bli slutført senest i løpet av januar 2010.

Respekt for naturen

I fremtiden vil det være opp til oss selv hvorledes dette området skal få utvikle seg. Ved å holde oss på bordgangen vil naturen rundt kunne komme til hektene igjen. Vi vil også innstendig oppfordre publikum til å avstå fra forsøpling. I dag flyter det av tomme plastposer og annet søppel her. Bruk de utplasserte søppelkassene og påse at ikke vinden eller måker lett kan trekke det opp igjen. Det er lov å ta med søppelet hjem dersom kassene er fulle.

Mating av fugl bør foregå ved kanalen mellom vannet og Bogerudmyra, og den bør være begrenset. I dag ser vi enkelte komme med fulle poser med brød og andre matvarer og tømmer innholdet ukritisk på bakken ved parkeringsplassen. Dette er sikkert velment, men er dessverre ikke bra verken for fuglene eller naturen for øvrig. Det er rett og slett forurensning. Mating fører også til at svært mange fugler oppholder seg i nettopp dette området, og dette vil medføre en betydelig slitasje, spesielt i den perioden vegetasjonen i dette området skal reetableres.

En stor kran slo en jernstang ned i myra og laget hull til de lange stokkene. Foto: Leif-Dan Birkemoe.

Sensasjonelt funn av åkerrikkse

Audun Brekke Skrindo

Vi er i Låveveien noen hundre meter nord for Østensjøvannet i Oslo. Det er tidlig morgen 8. september 2009 og Aud Steensrud kommer ut av huset og ser at katten holder på med noe bortpå plenen. Det blir raskt klart at det er en fugl som katten leiker med. Men det er ikke en tradisjonell liten spurv eller noen av de andre kjente «brettfluglene». Eva undersøker fuglen nærmere og finner ut at det kan ligne en av riksene eller noe i den dur. Hun tar kontakt med undertegnede og tar med fuglen for å vise den fram. Det er med stor overraskelse jeg finner ut at det er en åkerrikkse. Denne fuglearten er svært sparsommelig rapportert ved Østensjøvannet. I den store rapporten fra 1978 står den oppført som ikke rapportert de siste 10 årene. Sverre M. Fjelstad skal ha hørt åkerrikkse her i juni i 1948 og 1949.

Det at åkerrikkse ikke er jevnlig observert her er ikke noe rart. Det er lett å se at Østensjøområdet miljøpark har for små uforstyrrede arealer av den typen som åkerrikkse foretrekker. Åkerriksene blir heller ikke observert på trekk ved Østensjøvannet. Det antas at den passerer rett forbi på vei til jordbruksområdene litt lenger nord på Østlandet.

Selv om ingen kan bevise at det var katten som tok dette individet så tilsier mange års feltobservasjoner at det rusler for mange katter omkring i området natterstid og tar for seg av fuglepopulasjonen. Dersom jeg kunne få et umulig ønske oppfylt så ville jeg vite hvor mange fugler som må bøte med livet på grunn av katter, men det tallet får vi nok aldri vite.

Sammen med Jæren og Hedmark er Osloområdet det tredje viktige hekkeområdet i Norge. Åkerrikkseprosjektet som kom igang allerede i 1995 kaster nytt lys over forekomsten hvert eneste år, og jeg har selv hatt en fast rode i flere år i Akershus. 2009 var et godt år for arten totalt sett, og 89 syngende hanner er stadfestet på landsbasis. Selv om det endte trist for denne karen så er det interessant å se at Østensjøområdet miljøpark inngår i trekkruuten.

Den uheldige åkerrikksa, som sikkert var på vei sørover for i år.

Storsatsing på nytt fotomagasin

Tekst: Bård Næss

I januar kommer et helt nytt magasin kalt Natur & Foto. Bak satsingen står tre fremtredende norske naturfotografer, Tom Schandy, Kai Jensen og Baard Næss – og en designer – Merci Abrahamsen.

Magasinet vil ha et variert innhold med naturfoto som hovedgenre. Målet er å inspirere og motivere. Vise amatørfotoграфene nye muligheter, gi tips og veiledning. Gi hobbyfotografen lyst til å ta kameraet på skulderen og sette kursen mot naturen. Gi folk som leker med tanken om å fotografere, det lille sparket bak.

Fotografintervju i inn- og utland, utstyrstester i felten, fototips, locationveileder, mennesker i naturen og fotoreiser er hete stikkord. De tre initiativtakerne mener det per dags dato ikke finnes et slikt magasin på markedet. Fotografi higer etter kremen innen kunst-fotografi og går ofte over hodene på amatør- og hobbyfotografen – og neglisjerer nærmest naturfotografiet som har en stor tilhengerskare i Norge. De andre fotomagasinerne er hovedsakelig tekniske, og fokuserer på utstyr og etterbehandling. Trioen håper å nå ut til både amatører og den profesjonelle i ett og samme blad.

Redaksjonen er liten men solid. Redaktørene Tom Schandy og Baard Næss er hardbarkede prisbelønte naturfotografer som har gitt ut bøker og vunnet internasjonale konkurranser. Redaksjonsmedarbeider og webredaktør Kai Jensen sitter med lignende CV. Digital behandling, organisering og strukturering av billedarkiv er blant hans spesialiteter. Alle tre er medlemmer av Norske Naturfotografer (NN) og BioFoto. Designen gjøres av Merci Abrahamsen som er utdannet grafisk designer og illustratør. Hun har designet flere bestselgende bøker, blant annet boken «Lag din egen dram».

I tillegg er fotograf og journalist Trine Rasch-Olsen med i staben. Hun har tidligere holdt utstillinger og er nok litt mer alternativ i stilen. Derfor vil hun også kunne bidra med andre impulser.

Er du interessert i foto og i naturen er dette magasinet for deg! Les mer på nettsiden: www.naturogfoto.no

Tom Schandy, Trine Rasch-Olsen, Kai Jensen, Baard Næss og Merci Abrahamsen.

Kunst til folket!

Malerisamlingen til Harry Fett på Christinedal – i sommer på Kistefos-Museet.

Leif-Dan Birkemoe

Christinedal på Bryn rommet i Harry Fetts tid en stor malerisamling som etter hans bortgang i 1962 ble spredt på forskjellige steder. De eneste kunstobjekter som ble beholdt samlet fra Christinedal var 13 antikke skulpturer som i 1966 ble kjøpt av Nasjonalgalleriet. Men i sommer, etter nesten 50 år, ble Fett og hans malerier hentet frem og utstilt på Kistefos-Museet.

–Så godt det har latt seg gjøre, har vi søkt å gjenskape den norske delen av samlingen og montere bildene i samme ånd som de hang i hans hjem Christinedal i Oslo, skriver Christen Sveaas i forordet til utstillingsboka *Kunst til folket! Harry Fetts malerisamling*, som ble utgitt i forbindelse med museets utstilling og 10-års markering våren 2009.

Harry Fett malt i 1954 av Bernt Bjørko (1917-1992) i sitt hjem Christinedal. Iført elegant lys dress og med burgunderfarget tversoversløyfe sitter han i en dyp lenestol med bok i hånden. En nærmere beskrivelse av maleriet i Kunst og Kultur, nr. 2 2009. Foto: 1999.

Harry Fett som premissesetter

I august 2009 ble det avholdt et seminar på Kistefos-Museet med tema *Harry Fett og kulturminnevernet* i samarbeid med Riksantikvaren. Invitasjonen til seminaret ble begrunnet med

at i kulturminneåret 2009 er det all grunn til å vie Harry Fett oppmerksomhet - og hente han frem fra en noe anonym tilværelse. Gjennom hans stillinger og offentlige verv, ikke minst som landets riksantikvar gjennom tre tiår, bygget han opp det offentlige kulturminnevernet i Norge fra praktisk talt ingen ting. Hans innflytelse på norsk kulturforskning og museumsvesen er også betydelig. Både gjennom sitt forfatterskap og sin praksis bidro Harry Fett til å forme norsk kulturliv i første del av det 20. århundre, og han satte premissene for en rekke kulturinstitusjoners fremvekst i Norge.

Kulturagitatoren

Seminarprogrammet hadde en betydelig bredde, innledet ved Harry Fetts barnebarn Trygve Fett, seniorrådgiver ved bymuseet i Bergen. Han ga en slektshistorisk bakgrunn for familien ved å fortelle at Harry Fetts far, Eduard, vokste opp i borgelige kår i Tyskland og sendt nordover til Sverige og Göteborg i 1871. Her ble han senere gift med Ester Fisher fra Lindköping med kulturell ballast som familiebakgrunn. Eduard Fett opprettet Vallø fabrikker ved Tønsberg i 1873, men etter en brann flyttet bedriften til Høyenhall med kontor i Kristiania. Harry Fett kom til verden i 1875 og fikk både en merkantil, men også kulturell påvirkning i oppveksten. Da faren døde i 1911 overtok han ansvaret for fabrikken Eduard Fett & Co, Høyenhall fabrikker. Da han fikk embetet som Riksantikvar i 1913 innrettet han seg slik at jobben som riksantikvar dekket han fra kl. 11-17 og som fabrikkssjef fra kl. 17-20. Kontorene lå ikke langt fra hverandre så reisetiden var kort mellom de to arbeidsplassene. Harry Fett, gift med Harriet Rohde (1880-1967), var ikke det man kaller familiemenneske, men en «kulturagitor», avsluttet Trygve Fett.

Biografien under arbeid

Biografien om Harry Fett blir nå skrevet av kunsthistoriker Kristin Blikrud Aavitsland (post doc. ved UiO) og planlegges utgitt på Pax forlag i 2012. I sitt foredrag la hun vekt på Harry Fetts verdikonservatisme i praksis. Han betraktet samfunnet med et historisk blikk og mente at fortiden ikke er et museum. Han hadde et uanstrengt vitenskapelig forhold til historien. «Aldersverdien» er viktig som bindeledd mellom fortid og nåtid. Aavitsland mente han hadde dobbel yrkesidentitet – og at det påvirket hans syn. Fetts merkantile bakgrunn kan tydelig spores, ikke minst med bruk av økonomisk metaforikk. Aldersverdien er det objektive. I verdibegrepet fornemmes børs og katedral. Det er en allmenn plikt å verne kulturkapitalen som er lik med det kulturelle minnet. Verdivern og verdiskapning var begreper han, motstrømsmannen, ofte benyttet.

Samme teknikk til å samle som til å skille

Kunsthistorikeren Dag Myklebust, seniorrådgiver hos Riksantikvaren, mente i sitt foredrag om «Harry Fett - nasjonsbygger eller europeer?» at han brukte samme teknikk til å samle som til å skille. Han var en sammensatt person med sterk europeisk orientering som forsto dynamikken i kulturminnevernet og balansen mellom «aldersverdien» og vedlikeholdet.

Opplyst enevelde

Førsteamanuensis i kulturhistorie ved UiO, Arne Lie Christensen snakket om «Harry Fett og Karl Johans gate – om hva han sier og ikke sier, ser og ikke ser». Det var i tiden diskusjon om å rive Basarene, noe Fett mente var et «demokratisk monument» og at man måtte lytte til «massenes krav». Christensen

Harry Fett hadde fire barn. Hugo som fortsatte fabrikkdriften, Per som flyttet til Bergen og to døtre Harriet og Inga Marie Gulseth, sistnevnte her på mosaikkterrassen på sørsiden av villaen Christinedal i mai 1999.

karakteriserte Harry Fett som et opplyst enevelde, men med blick fremover mot en bedre verden.

Pippi Langstrømpehus – man skjønner ikke hvor inngangen er

Sjur Harby, arkeolog mag.art., ga en engasjert og munter beskrivelse av Riksantikvaren Harry Fett. Fetts strategi var å få andre til å snakke hans sak. Det å få noen toneangivende personer til å snakke om noe han brente for eksemplifiserte Harby med Fetts kommentar «jeg traff Halfdan Koht på gaten, fikk han med opp på kontoret – så var saken ordnet». Christinedal mente Harby var et «Pippi Langstrømpehus – man skjønner ikke hvor inngangen er – typisk for Harry Fett». Det er dumdristig ikke å lære av Harry Fett, avsluttet Sjur Harby.

Malerisamlingen – Christinedal fylt til bristepunktet

Det var kurator Nora Ceciliedatter Nerdrum som introduserte utstillingen *Kunst til Folket! Harry Fetts malerisamling*. Hans bolig Christinedal var fylt til bristepunktet med malerier, bøker, møbler og skulpturer fra alle tidsaldere og stilepoker. Overlyssalen i annen etasje var husets og samlingens midtpunkt. Her hang Harry Fetts samling av Christian Krohg-malerier, som til slutt kom opp i nærmere 80 objekter. Stadige endringer fant sted, i likhet med resten av huset, etter hvert som nye bilder kom til. Veggflater, pipeløp og dørkarmer ble dekket til med bilder. Men det var intet museum. Barn fikk leke fritt blant antikviteter, antikke skulpturer og verdifulle malerier.

Samlervirksomheten

Harry Fett skrev ingen ting om sin samlervirksomhet. Derfor er det vanskelig å vite noe mer om hans oppbygging og systematikk. I mange tilfeller er det imidlertid klare forbindelser mellom hvem han skrev om, og hva han valgte å innlemme i sin private samling. I den sammenheng utga han bl.a. en rekke artikler om Erik Werenskiold, Fritz Thaulow, Eilif Pettersen og Christian Skredsvik i tillegg til Peder Balke. Litt bemerkelsesverdig er at Fetts samling omfattet få bilder av Edvard Munch. Derimot hadde han flere originalgrafikker av Munch på veggene, selv om han ikke anså dette som originaler i ordets egentlig betydning.

Nora Ceciliedatter Nerdrum, at noen av gavene var gjestenes ytelser for økonomisk bistand i trange tider. Slik sett kan man kanskje si at Fetts samling dels var et resultat av et ønske om å gi økonomisk støtte til sin egen generasjon blant kunstnere.

Sans for selskapelighet

Det ble hevdet at kunstsamlingen på Christinedal var en uunngåelig del av Harry Fetts livsstil, i overensstemmelse med tidens krav om hjemmet som et sted for representasjon. Han beskrives som svært sosial med stor sans for selskapelighet. Han var glad i god mat, og han satte pris på rollen som vert for samtidens kulturelle og politiske elite, i et hus som gjenspeilet hans vide kunstinteresse, slik Nora Ceciliedatter Nerdrum også uttrykker det i utstillingsboken.

Med fokus på maleriene og den norske kunsthistorien

Arbeidet med utstillingen har vært omfattende. Samlingene som fylte rommene på Christinedal besto av flere hundre objekter og det har tatt tid til å finne tilbake til de mange verkene. Tidlig bestemte museet seg for å fokusere på maleriene. Det skyldes begrensninger i Kistefos-Museets lokaler, men også at museet valgte å vektlegge den norske kunsthistorien. Det var utvilsomt her Fett gjorde sine mest bemerkelsesverdige ervervelser, avsluttet Nora Ceciliedatter Nerdrum.

Kunst på arbeidsplassen – folkeopplysning i praksis

I utstillingsboken kan vi blant annet lese at Harry Fett drev folkeopplysning i praksis. Som bedriftsleder og fabrikkfører hadde Harry Fett anledning til å omsette sine ideer om kunstens allmendannende betydning i praksis. Under krigen arrangerte han flere utstillinger i spisesalen på Høyenhall fabrikk. Han ville at hans arbeidere skulle ha kunsten «daglig om sig, venne seg sig til den, bli muntret op når en var sliten, fornemme den i hvilepausen». Disse utstillingene ble spiren til etableringen av institusjonen Kunst på Arbeidsplassen i 1950, et selskap som tilbød sine medlemsbedrifter over hele landet å abonnere på utstillinger av reproduksjoner og original kunst. Slik ønsket Fett å virkeliggjøre sin drøm om et «vandrende sosialt hverdagsmuseum» til glede, inspirasjon og menneskelig dannelse for brede lag av befolkningen.

Men også kritikken har rammet institusjonen. På Kistefo-Museet var det også en separat utstilling: *Arven etter Harry Fett – Kunst på arbeidsplassen anno 2009* med spørsmålet «Kunst til folket?». Morten Krohg (sønn til Per Krogh) har harselert nådeløst over det han mente var borgerskapets forsøk på å tre sitt kunstsyn ned over hodene på arbeiderne.

Tiden omkring «17. mai»

I skriftet som *Eduard Fett & Co Høienhall Fabriker* publiserte ved firmaets 100-års jubileum i 1971 ble det viet stor plass til en artikkel av litteraturhistoriker og professor Francis Bull (1887-1974) om Christian Krohgs maleri «17. mai» som den gang hang sentralt på veggen i Christinedals Krohg-sal. Det uttrykker den sterke stemning som var i Norge i 1893 da bildet ble malt, med det rene norske flagg og med en stor folkemengde omkring.

Også på Kistefos-Museet hadde «17. mai» fått en fremtredende plass på en fondvegg. Francis Bulls tolkning av, og historie rundt maleriet strekker seg over 16 sider som ikke kan gjengis her. I innledningskapitlet som han kaller «Tiden omkring 17. mai» beretter han bl.a. følgende:

Flagget, det store, rene norske flagg, som fyller midtpartiet i bildet, ble først vedtatt som vårt offisielle handelsflagg i 1898 – 5 år etter at maleriet ble utført, men det hadde også vært vårt handelsflagg i perioden 1821-1844. I unionen med Sverige, som varte i 90 år og noen måneder, kom det til stadighet opp store og små, nye og gamle stridsspørsmål, og når svenskene ofte fant nordmennene unødig mistenksomme og pripne, kunne man fra norsk side svare at det skyldtes irritasjon over den ubehagelige overlegne tone som lot seg høre overfor Norge og nordmenn både i Sveriges Riksdag og i svensk presse. En del av diskusjonene gjaldt realiteter – som kommunikasjoner og anlegg av veier og jernbaner over grensen, om tollspørsmål, om eget norsk konsulatvesen osv. Men de fleste av realitetene betydde følelsesmessig mindre enn de to store symboler på Norges suverenitet: flagget og grunnlovsdagen 17. mai.

Problemene om flagget og 17. mai-feiringen begynte alt å skimtes i 1815, kom klarere til syne i 1821 og 1824 og vedble å være levende helt opp til 1898 og unionsoppløsningen i 1905. I 1820-årenes begynnelse var statsråd Christian Krohg en av de fremste på norsk side i debattene. At hans sønnesønn med samme navn, 70 år senere, malte dette bildet, er et tegn på hvor slektskjer og tradisjonsfestet radikaleren Christian Krohg i grunnen også var.»

Christian Krohg «17. mai», malt 1893. © Kistefos-Museet '09. Foto: Thomas Widerberg.

Barnehage fra 2009

Christinedal ble høsten 2009 åpnet som barnehage. Eiendommens eier har etter Byantikvarens retningslinjer og barnehagens krav tilpasset stedet til ny bruk, samtidig som anlegget bevares som et kulturminne. Karakteristikken «Pippi Langstrømpehus» har igjen fått aktualitet – denne gang kanskje mer i navnets egentlige mening.

Kilder:

Kunst og Kultur nr. 2 2009

Utstillingskatalog. Kunst til Folket! Harry Fetts malerisamling. Kistefos-Museet 2009.

Seminarprogram «Harry Fett og Kulturminnevernet».

Seminar på Kistefos-Museet 24. august 2009.

Samtaler med Inga Marie Gulseth

Tidligere artikler i Sothøna om Christinedal og Harry Fett:

Nr. 16, juni 1998: På historisk grunn.

Nr. 23, høsten 2002: Besøk hos Inga Marie Gulseth, datter til Harry Fett.

Nr. 26, desember 2003: Minner fra Fettgården og Grønlia.

Nr. 29, juni 2005, Vandring på området ved Christinedal.

Nr. 34, november 2007, «Hundremeterskoger» - «grønne lunger».

Nr. 35, juni 2008, Den venezianske brønn på Bryn.

Rundt vannet nr. 3, april 2005. Terrassen på Christinedal.

Trefelling langs Østensjøveien

Leif-Dan Birkemoe

Tirsdag 30. juni var på mange måter en merkedag for trærne mellom Østensjøveien og turveien. To almetrær, to bjerketrær og et grantre måtte i bakken. Det hadde lenge pågått en vurdering av friluftsetatens trepleiegruppe om mulighetene for å la trærne stå.

Fjernvarmeledningen var forsøkt lagt slik at trærnes røtter skulle skades minst mulig, men likevel måtte ekspertisen felle dommen over seks trær. På løvtrær er det heller ikke lett å se fra yttersiden om det er råteskader i kjernen. Av sikkerhetsmessige årsaker fant man ut at i kombinasjon med evt. råde og et noe ødelagt rotsystem måtte trærne fjernes. I ettertid viste det seg at det ene almetreet hadde dårlig kjerneved. Fortsatt kan vi imidlertid glede oss over at det staselige furutreet har livets rett.

Dagen etter trefellingen lå trærne og ventet på å bli kjørt bort.

Dette treet hadde råttne kjerne.

«Landemerket» som falt

Leif-Dan Birkemoe

Løvtrær kan vise seg å være syke, selv om de ser friske ut. Skummelt og trist er det å se et stort staselig piletre ligge i bakken.

Midt i september skjedde akkurat det som ingen hadde ventet. Noen ekstra sterke vindkast, og et av piletrærne ved Bølerbakkens utløp fikk en stor sprekk i stammen og delte seg et par meter opp fra bakken. Faren for at treet skulle velte ned på turveien var trolig overhengende, men ingen hadde tatt nevneverdig notis av denne trussel. Et par dager etter at dette hadde inntruffet kom Laila Storli forbi. Hun forsto faren og varslet Friluftsetaten som igjen sendte politi og brannvesen til sikring av stedet og felling av treet. Brannfolkene festet kabler til trestammen og styrte treet slik at det falt i trygg retningen da motorsaga hadde gjort jobben. Og der ble det liggende noen dager som et falt «landemerke» til Friluftsetaten kjørte det bort.

En titt på treet mens det lå slik ved turveien viste at det var råttent mer eller mindre tvers igjennom.

Det så litt dramatisk ut da treet lå veltet mellom turveien og vannet.

Finn Christiansen fra Park- og idrett KF legger siste hånd på verket. Betongen herdes ved å helle på ekte Bølerbekkvann.

Broen i Valborgs vei – holder nå i 100 nye år

Leif-Dan Birkemoe

Steinbroen som fører Valborgs vei over Bølerbekken har lenge vært stengt, men ble i september gjenåpnet til glede for alle som vil ta turveien over Østensjøgårdene. Dette var jo selve Østensjøveien før omleggingen midt på 1950-tallet. I tillegg benevnes veien som Oldtidsvei, altså en gammel ferdselsvei som også var i bruk før reformasjonen. Ja, fra vikingtid og middelalder og kanskje enda eldre.

Veien ble i 1955 oppkaldt etter Valborg Tveter (1881-1954), datter av Haakon Tveter, fra 1936 en av eierne av Østensjø gård.

Det har nok vært en bro eller klopp på dette stedet så lenge veien har krysset bekken. Derfor er det viktig å bevare broens egenart slik den fremsto før den fikk skader og måtte stenges i november 2008. Fra antikvar Per D. Martinsen hos Byantikvaren har vi fått en redegjørelse om broen som forklarer litt om det man vet om dens tilstand og historie:

-Det finnes lite tilgjengelig dokumentasjon som forteller noe om denne brua. Byantikvaren ble koblet inn i saken allerede i fjor vinter, bl.a. med bakgrunn i at brua ligger på grensen til fredningsområdet, som går i bekken (halve brua er således formelt innenfor). Byantikvaren og

Friluftsetaten gjorde en felles befaringsrunde før arbeidene startet, hvor vi konstaterte at brua besto av et armert betongrør med overfylling. Vangene var plassert mellom to granittstabber. Armeringen i røret var rusten, røret hadde kollapset og fått en betydelig innsnevring, hvilket medførte at det ikke lenger tok unna når det var mye vann i bekken. Dette var sannsynligvis også årsaken til utglidningene.

Dagens Valborgs vei tilsvarer den gamle Østensjøveien før denne ble lagt i nåværende trasé midt på 1950-tallet. Valborgs vei har med andre ord vært opparbeidet for biltrafikk, inkludert lastebiler. Det er kanskje nærliggende å tro at brua fikk sin nåværende utforming etter en oppgradering en gang i mellomkrigsårene. Det er ikke mulig å se noen endringer på brua på flyfotos fra 1937 til i dag.

Byantikvaren anbefalte Friluftsetaten å skifte ut det defekte røret, og ellers forsøke å reparere skadene uten å gjøre vesentlige endringer i bruas form. Brua kan dermed bidra til å formidle noe av den nyere historien, og dokumentere standarden på Østensjøveien før den nye traseen ble anlagt.

Etter denne redegjørelse fra Byantikvaren kan vi være stolte av å ha en bro i vårt nærområde med svært lang historie. Nå har Park- og idrett KF under ledelse av Finn Christiansen rehabilitert broen etter Byantikvarens retningslinjer. Kantsteinene med lenke er også på plass. -Nå skal den holde i nye hundre år, var Finn Christiansens kommentar da vi spurte om holdbarheten.

Stillits – fargeprakt i vintermørket

Tekst: Tore Nesbakken, bilde: Vidar Svarttjernet

Sist vinter, særlig i desember og januar, var det uvanlig mye stillits å se ved Østensjøvannet. Flokker på over 30 fugler ble observert. Vil den opptre like tallrikt kommende vinter?

Stillits.

Stillitsen tilhører finkefuglene og er 12-13 cm lang. Som overskriften antyder er stillitsen en av våre mest fargerike småfugler. Hodet er svarthvitt med rødt «ansiktet». Vingene er kullsvarte med et bredt gult vingebånd. Ryggen er kastanjebrun med hvit overgump, stjerten er svart med hvite flekker.

Utbredelse i Norge.

Stillitsen er vidt utbredt sørover i Europa, men i Norge har den en relativt begrenset utbredelse. Kjerneområdet er lavlandet rundt Oslofjorden; Østfold, Vestfold, Buskerud, Akershus og Oslo. Hekkebestanden kjenner vi ikke nøyaktig. Norsk Fugleatlas oppgir 500 til 2000 hekkende par som et grovt anslag. Disse tallene er imidlertid noe gamle (1994), og det er tegn på at bestanden er på vei oppover. Noen stillits trekker ut av landet om vinteren, men de fleste tilbringer vinteren her hjemme. Vinterutbredelsen er litt videre enn hekkeområdet, men det er fortsatt i området rundt Oslofjorden vi finner de fleste.

Utbredelse i Østensjøområdet.

Du kan treffe stillitsen i vårt nærområde til alle årstider og den hekker helt sikkert her. I hekketiden lever den et ganske stillferdig liv. Den legger reiret høyt i trekronene, og er ikke lett å få øye på. Når hekkingen er over, samles den ofte i små

flokker som streifer rundt på matjakt. Med sitt spisse og ganske lange nebb er stillitsen ekspert på dyptliggende frø hos tistler, borrar og kurvplanter. Følg med når du passerer et felt med slike planter på ettersommeren og høsten; sjansen for å se en flokk stillits vil da være stor. For eksempel er området ved rensedammene i Langerudbekken et område jeg ofte ser stillits.

Østensjøområdet vinteren 2008-2009.

I skogkanten øst for Bjørnsenskogen har jeg hatt føringsbrett siden vinteren 1994/95. Ifølge Norsk VinterfuglAtlas skal ikke stillits være noen vanlig gjest på føringsbrettene. Dette stemmer ikke helt med mitt inntrykk. Stillits så jeg her første

gang vinteren 1998/99, og siden har jeg sett den hver vinter i vekslende antall. Sist vinter slo alle rekorder hva antall angår. Vi hadde jo en god gammeldags vinter i fjor, kanskje snømengdene skjulte plantene den vanligvis finner mat på og tvang den over på en diett av solsikkefrø. Her er mine toppnoteringer fra sist vinter:

Uke 50/2008: 22 individer
Uke 51/2008: 36 individer
Uke 01/2009: 25 individer
Uke 02/2009: 16 individer
Uke 03/2009: 15 individer
Uke 04/2009: 12 individer
Uke 05/2009: 10 individer

Min toppnotering på 36 er imidlertid ikke rekord for området, i forbindelse med den nordiske *Hagefugltellingen*, 24-25. januar 2009, meldte Margareth Tysnes på Abildsø inn 37 individer.

Det er vanskelig å vite hvor systematisk observasjoner av stillits blir rapportert. Det som er sikkert er at antall stillits registrert i Østensjøområdet i desember-januar sist

vinter var blant de absolutt høyeste som ble innrapportert i denne perioden fra Oslo og Akershus. Det er derfor ingen tvil om at Østensjøområdet er et meget viktig overvintringsområde for stillits - enda et argument for å bevare og utvikle de naturkvaliteter som finnes i området.

Vil vi oppleve et like stort antall stillits kommende vinter? Jeg oppfordrer alle fugleinteresserte til å følge med. Det er fint om du innrapporterer dine observasjoner – dette gjelder selvsagt all fugl du ser i tilknytning til Østensjøområdet Miljøpark. Rapportering gjøres enklest ved å benytte nettsiden til Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oslo og Akershus (nofoa.no). Er du i tvil om hvordan dette gjøres, kan du lese mer om dette på side 95 i Sothøna nr. 36.

Kilder

Norsk Fugleatlas, Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu, 1994
Norsk VinterfuglAtlas, Norsk Ornitologisk Forening, Trondheim, 2006
Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oslo og Akershus, Observasjonsdatabasen (nofoa.no)

Alna i fakkellys

Leif-Dan Birkemoe

Lysvandring langs Alnaelva er populært. 3000 fakler var satt ut langs Alna fra elvas øverste del og helt ned til Kværnerbyen. Faklene lyste opp langs turveien og på fortau der elva ligger i rør. Det var Alnaelvas Venner i samarbeid med bydelene Gamle Oslo, Alna, Grorud og Stovner i tillegg til lag og foreninger som sto for opplevelsene langs Alna torsdag 17. september.

Sothønas tur langs Alna fra Østensjøbakkens utløp ved Bryn jernbanestasjon og ned til Kværnerbyen var til tider en ren folkevandring.

Østensjø historielag hadde tatt oppstilling like etter jernbanestasjonen. I trappen utenfor Vegdirektoratet stod et kor og fremførte lyriske sanger.

Tveitaklubben og ansatte ved Tveten gård hadde stand på sletta nedenfor Brynfossen. Munkene fra Tveitaklubben spilte og sang. Spådamen Ludmilla var i aksjon og det var tilløp til kø utenfor spåtelettet.

Dammen ved Turbinen borettslag i Kværnerbyen skal illudere Alnavann, der Alna kunstig har sitt utløp.

Heksa fra Tveten organiserte «Folkets kunst til eldre». Disse «Folkets malerier» skulle siden auksjoneres bort og inntektene tiltenkt en kulturaften for eldre på Tveten gård.

Skummelt var det å gå nede i Svartdalen som denne kvelden virkelig svarte til sitt navn. Belysningen på motsatt side av stien var spektakulær. Men nede i Kværnerbyen var det mye illuminasjon med levende lys og spillende musikanter. Alnas vann, som skal gi en illusjon av det virkelige elvevannet, var innrammet i fakler der elva rant ut i dammen ved Turbinen borettslag. Midt i dammen flammet et bål og gjøglere moret publikum med ild og vann. Vann kan skape fine stemninger, men også trolske opplevelser.

GRASROTANDELEN

Gjennom Norsk Tipping kan du støtte

Østensjøvannets Venner

– uten at det koster deg en krone!

Er du registrert spiller hos Norsk Tipping kan du be om at Østensjøvannets Venner mottar 5% av alle beløp du spiller for. Be din kommisjonær hjelpe deg neste gang du spiller.

Du kan også gå inn på våre hjemmesider (www.ostensjovannet.no) og skrive ut strekkoden under. Den leverer du din kommisjonær (stedet du spiller) som ordner resten for deg. Dersom du allerede har registrert en annen mottaker av Grasrotandelen, er det fortsatt mulig å endre dette slik at Østensjøvannets Venner i fremtiden blir mottaker.

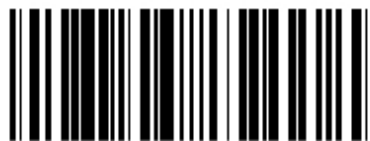
VIKTIG / HASTER: Dersom du enda ikke har registrert noen mottaker, så er det frem til nyttår mulig å registrere seg slik at alt du har spilt for i hele 2009 legges til grunn for overføringen til oss. Og husk, dette koster deg ikke en krone!

GRASROTANDELEN

ØSTENSJØVANNETS VENNER

Organisasjonsnummer: 983034446

32774983034446

Høyspentkabler fra Østensjøveien til Manglerud

Tekst: Amund Kveim, foto: Leif-Dan Birkemoe

I hele sommer har Hafslund Nett arbeidet med strekking av en ny høyspentkabel fra Østensjøveien ved Østensjø skole opp til Manglerud og videre mot transformatorstasjonen i Plogveien ved Abildsø gård.. De opprinnelige planene innebar graving i naturområdene, men dette ble endret slik at graving i det alt vesentligste ble foretatt i turveien. Traseen passerer to bekkeløp, Østensjøbekken og Manglerudbekken. I begge tilfeller ble entreprenøren bedt om å legge kablene så dypt at bekkene senere kan åpnes i et leie over kablene. De ble også «kasset inn» slik at de er godt beskyttet ved fremtidige arbeider.

Sementrøret med Manglerudbekken krysser her Manglerudbakken med høyspentkablene under. Etter at bildet ble tatt ble kablene lagt i en «vanntett kasse». Bekken er på den måten klargjort for fremtidig gjenåpning.

Odd Frode Ulbrandt

Odd Frode døde 4. februar 2009 etter et kort sykeleie. Beskjeden om hans bortgang kom uventet på oss i Østensjøvannets Venner – ikke minst for pensjonistgruppen.

Savnet etter Odd Frode er stort. Han var alltid ivrig med å hjelpe når det gjaldt tjenester for Østensjøvannet. I pensjonistgruppen var han en av de mest trofaste.

Han sa aldri nei, samme hva slags oppdrag det var.

Når formiddagsmaten skulle spises var det alltid Odd Frode som var primus motor til å anskaffe nødvendige matvarer.

Hans gode smil og lune bemerkninger vil alltid bli husket av de som jobbet sammen med han. Takk til hans kone Gerd som alltid svarte blidt i telefon når vi trengte han til et oppdrag.

På vegne av styret i Østensjøvannets Venner, Johan Mollatt.

Kunstgressbane på Abildsfeltet

Tekst: Amund Kveim, foto: Leif-Dan Birkemoe

Enda en kunstgressbane er nå i ferd med å ferdigstilles inne i Østensjøområdet Miljøpark.

Kunstgressbanen på Abildsfeltet har vært i arbeid i lengre tid. En jordvoll er lagt opp mot Østensjøvannet. Her fra banen i slutten av august 2009.

Det er ingen hemmelighet at Østensjøvannets Venner i utgangspunktet er skeptisk til å bygge ut idrettsanlegg i miljøparken. Dette fordi Østensjøområdet er svært lite i forhold til det biologiske mangfoldet som ønskes bevart, og fordi utbygging kan bidra til øket forstyrrende aktivitet. Gresslettene benyttes aktivt av mange fuglearter, ikke minst av rastende trekkfugler. Samtidig erkjenner også vi at idretten representerer viktige brukergrupper i området som det skal tas hensyn til. Dersom det imidlertid ikke kan tas tilstrekkelig hensyn begge veier, må man etter vår oppfatning avstå fra ytterligere kunstige inngrep i miljøparken.

Anlegg av kunstgressbane på Rustadfeltet for noen år siden ga oss mange nyttige erfaringer, både i hvorledes slikt bør gjøres

Audun Brekke Skrindo har tatt opp en neve med gummi-granulat fra Rustadfeltet.

og hvorledes det ikke bør gjøres. Negative miljøkonsekvenser som følge av etableringen ble forutsatt kompensert ved et såkalt «avbøtende tiltak» i form av etableringen av Langerudbekken rensepark. Da hadde man imidlertid ikke forutsett de svært uheldige konsekvensene bruk av gummi-granulat i banedekket medførte. Granulatet er nå dessverre spredd i store deler av området rundt banen, både som følge av at brukere drar det med seg når de forlater banen, og ikke minst i form av den ulovlige snøbrøytingen som har funnet sted hvert år siden.

På Abildsfeltet er det derfor benyttet helt nye materialer som ikke skal kunne skape denne type miljøproblemer. Det ligger også klare føringer på at idrettsanleggene her ikke skal utbygges ytterligere i fremtiden. Vi forutsetter at nødvendige naturfaglig begrunnede tiltak i nærområdet også skal kunne gjennomføres. Dette vil kunne være tilpasninger i området langs Smedbergbekken (for eksempel meandering og vegetasjonsskjerm), etablering av en rensepark vest for bekkeløpet, flytting av turveien langs vannet noe lenger inn, samt mulig tilbakeføring til natur av mindre arealer som har liten eller ingen verdi i idrettssammenheng.

Vi gratulerer Abildsø idrettslag med det nye anlegget og sender en spesiell hilsen til Bjørn Gaarder som med stor grad av tålmodighet, og forståelse også for øvrige hensyn, har arbeidet for kunstgressbanen i lang tid. Vi håper idrettslaget i tiden fremover vil være seg bevisst sitt nabolik med vannet, og bidrar til at nødvendige tiltak i nærområdet kan gjennomføres.

Gummigranulat fra Rustadfeltet.

Abildsø Idrettslag

Stiftet i september 1931 som et lag i Arbeidernes Idrettslag.

Klubben har tidligere drevet med både sykling, skidrett, bandy, friidrett og håndball, men nå er fotball enerådende. AIL har bane og klubbhus på Abildsfeltet ved Østensjøvannet og er medarrangør av Norway Cup. Leder i 2009 er Bjørn Gaarder (hentet fra AILs nettsider).

Elveadopsjon på Abildsø skole

Leif-Dan Birkemoe

I forbindelse med 150-årsfeiringen på Abildsø skole 16. juni overleverte Tor Holtan-Hartwig fra Oslo Elveforum et brev som bevis på at skolen har adoptert en teig av Østensjøvannet. Adopsjonsbrevet ble overrakt rektor Bodil Arnestad ved jubileumsseremonien. Med dette brevet har skolen påtatt seg et ansvar for Østensjøvannet fra Østensjøbroen til og med Smedbergbekken. Dette ansvaret omfatter også overvåking av vannet ved hjelp av vannmålingsutstyr. Brevet er signert av ordfører Fabian Stang, rektor Bodil Arnestad og Tor Holtan-Hartwig. Ca. 35 skoler i Oslo har nå inngått en slik avtale. Amund Kveim, leder i Østensjøvannets Venner, innbød skolen til samarbeid med den lokale forening. Undervisningsmateriellet som fulgte med adopsjonsbrevet ble tatt hånd om av naturfaglærer John Kristian Schreiner som lovet å gjøre sitt beste for saken

Tor Holtan-Hartwig, Oslo Elveforum overleverer adopsjonsbrevet sammen med undervisningsmateriellet til rektor Bodil Arnestad. Amund Kveim, leder i Østensjøvannets Venner, deltok fra den lokale forening.

Amund Kveim forteller elvene om hvor fint skolen har det med Østensjøvannet som nærmeste nabo.

Abildsø skole feiret 150 år og alle elvene var samlet i skolegården med et rikholdig program for dagen.

Østensjø kunstkart

Kos deg med kunst og kulturvandring i Østensjøområdet!

Leif-Dan Birkemoe

«En vandring full av kunst og opplevelser!» var overskriften på Cathrines hjørne i Sothøna nr. 33, fra mai 2007. Her ble et utvalg av utendørs kunstverk i Østensjøområdet presentert. Artikkelene ble fulgt opp med et foredrag av Cathrine Senje på Deichmanske bibliotek på Bøler med stort oppmøte.

Fra kulturkart til kunstkart

Østensjø Kunstforening ble etter dette inspirert til å gjøre kunstverkene mer kjent og da i kombinasjon med et kart etter samme mønster som Kulturkart Østensjø, lansert i februar 2007. Kartet var et samarbeid mellom Østensjøvannets Venner og Østensjø historielag med Kulturbydel Østensjø som økonomisk støttespiller. Kunstkartet er derfor en slags forlengelse av kulturkartet, nå med Østensjø Kunstforening som initiativtaker. Prosjektgruppen som har utviklet kartet på vegne av foreningene er Odd Hermann Uglem, Cathrine Senje og Leif-Dan Birkemoe.

Fakta

59 kunstverk er avbildet med tilhørende kortfattet opplysning om kunstverkets plassering, kunstnerens navn, når det ble satt opp og hvem som har finansiert det. På selve kartsiden er plasseringen avmerket på kartet. Det er flere skulpturer som er vanskelig å finne i marken – så kartet er derfor til god hjelp.

Flest prydskulpturer

Kartbladet viser at det bare er ett minnesmerke over en person. Det er Minna Wetlesen fra Abildsø gård. Derimot finner vi et krigsminnesmerke med navn. Det som utgjør hovedtyngden av kunstverkene er naturlig nok prydskulpturer. Ca. 20 av kunstverkene er laget av kunstnere som har bodd eller bor på Trolltun på Bøler. Sigurd Nome, særlig kjent for skulpturer, bodde i hele sitt voksne liv på Oppsal og er representert med 8 verk.

Finansiering

Finansiering av kunstverkene er en vesentlig forutsetning for i det hele tatt å få de anskaffet. Hele 10 kunstverk, vesentlig som gave til borettslag, er finansiert av Selvaagbygg AS. I tillegg er ca. 15 andre kunstverk gitt som gave eller som resultat av innsamlede midler. Kommunale midler har finansiert 16 kunstverk. Noen kunstverk har en kombinasjon av givere.

Fasadekunst fra Trolltun

Fasadekunst er på kartet representert med ett verk og det er utført av en kunstner på Trolltun. Det er mange fasader som er utsmykket med bilder eller illustrasjoner uten at det kan benevnes som kunstverk. Ofte er disse i en gråone. Vi har valgt ikke å gå inn på den diskusjonen og derfor utelatt ytterligere fasadeutsmykninger.

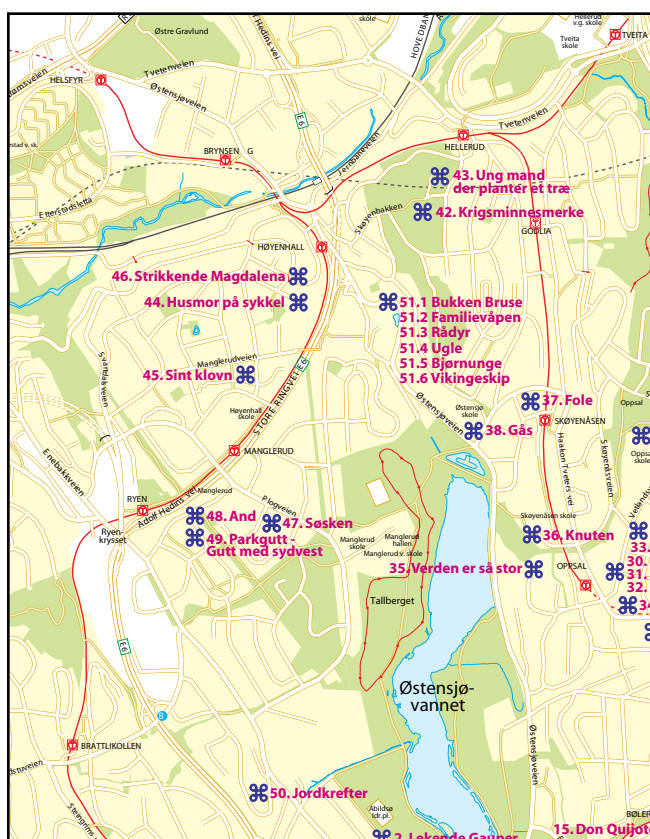
Kun utendørs kunstverk

Det er kun inkludert utendørs kunstverk av anerkjent kunstner, står på offentlig grunn, på eiendom tilhørende et borettslag eller kan sees fra offentlig sted pr. november 2009. Kunst som er plassert innendørs er ikke inkludert.

Flere kunstverk er flyttet, ødelagt eller forsvunnet i årenes løp. Disse er ikke nevnt i omtalen. Det sier seg selv at kunstverk som står ute i all slags vær, utsatt for vandalisme eller bare vanlig slitasje kan lett komme i den situasjon av verket ikke lenger egner seg som pryd for området. Dermed er det sagt at kunstverk også forsatt kan flyttes eller bli ødelagt. Mest trolig, får vi håpe, er det at nye kommer til!

Kartet vil bl.a. være tilgjengelig på Deichmans bibliotek på Oppsal og Bøler.

Utsnitt fra kunstkartet.

Emir og Ponni

Tekst: Tore Nesbakken, bilder: Leif-Dan Birkemo

I sommer hadde Bakkehavn besøk av to hester fra Nittedal.

Mot slutten av juni i år fikk Østensjøvannets Venner en henvendelse fra Lise Hartviksen – eieren av sauene på Bakkehavn – om hvorvidt det var mulig å sette ut to hester på beitet.. Bakgrunnen for henvendelsen var at sauene ikke vil spise oppslått av gammelt, høyt gress. Det gjør imidlertid hester! Etter at vi hadde avklart forespørselen med Friluftsetaten, Bydel Østensjø og Havnehagan Friluftsbarnhage, ankom Ponni og Emir siste dag i juni sammen med sine eiere; Lise Hartviksen og Anita Schmidt.

Emir er en brun vallak med svart man og eies av Anita. Ponni er en liten brun hoppe og eies av Lise. Fra første stund var det klart at her hadde de stor plass å utfolde seg på. Den første timen brukte hestene på endeløs galopp opp og ned på beitet. Sauene, som allerede hadde tilbrakt mer enn en måned på beitet, lot seg ikke affisere. De var, i følge Lise, vel vant med selskap av hester fra før. Dessuten hadde Lise tatt med seg saltstein til sauene, og denne var atskillig mer interessant.

Fra Abildsø Bo- og Rehabiliteringssenter ble det plassert ut og fylt opp et ekstra drikkekar. Etter hvert roet Emir og Ponni seg ned og kom for å ta en slurk. Emir og Ponni tilbrakte ca. en måned på beitet. I ettertid kan vi slå fast at de gjorde en god jobb. Oppslaget av gammelt gress er betydelig redusert. Opp mot toppet av beitet, hvor det før beitingen startet i 2008 var et stort felt med kratt og slyngplanter, er det nå igjen åpen mark.

Ifølge Lise tar hun sikte på å plassere ut to hester i en periode på 2-3 uker også neste år. Østensjøvannets Venner takker Lise og Anita, samt Havnehagan Friluftsbarnhage og Abildsø Bo- og Rehabiliteringssenter for all hjelp inneværende sesong, og ønsker sauer og hester velkommen tilbake neste år.

«Emir» (over), og «Ponni» (under).

Foreningsprodukter til salgs

Østensjøvannets Venners T-skjorte: 150,–

Piquetskjorte (kortermet med krave). 100% bomull.

Størrelse S, M og L. OBS Store størrelser, velg et nr. mindre enn vanlig.

Østensjøvannets Venners termokrus: 50,–

Kommer med lokk og holder som kan festes i bil, båt o.l. Ideell til turbruk.

Bestilles via post@ostensjovannet.no (ingen fast utkjøring).

Karnappmannen del 14 ble tatt inn i Sothøna nr. 37, men beklageligvis falt sluttnotene ut i trykkeprosessen. Vi har derfor etter avtale med forfatteren valgt å trykke den om igjen i nr. 38, denne gang med sluttnoter som har vesentlig betydning for helthetsfortælelsen av artikkelen.

Tunet på Nordre Abildsø gård i 1925. Gustav Adolf Gustafson med sin kone Sigrid med et av barna på armen. Melkebilen var trolig den aller første i distriktet. Foto: Oslo Museum.

Karnappmannen – del 14

– og andre viderverdigheter fra vår nære historie

Tekst: Erik Henning Edvardsen

I 1891, det året Minna Wetlesen døde, ble Abildsø gård solgt til Carl Gustafson (1845–1919) fra Värmland og hans hustru Margarethe Abelsen (1863–1946) fra Larvik:¹ «Skjøde af 17. Februar 1891 fra Fr. Wetlesen og Minna Wetlesen ved Advokat C.M. Hansen ifl. Fuldmagt til C: Gustafson for Kr. 45.000,–. Ifl. Skjødet skal Tjenestehesteholdet for Fremtiden paahvile nærv. Brug. 31.470.²

Intet slaraffenliv med melk og honning

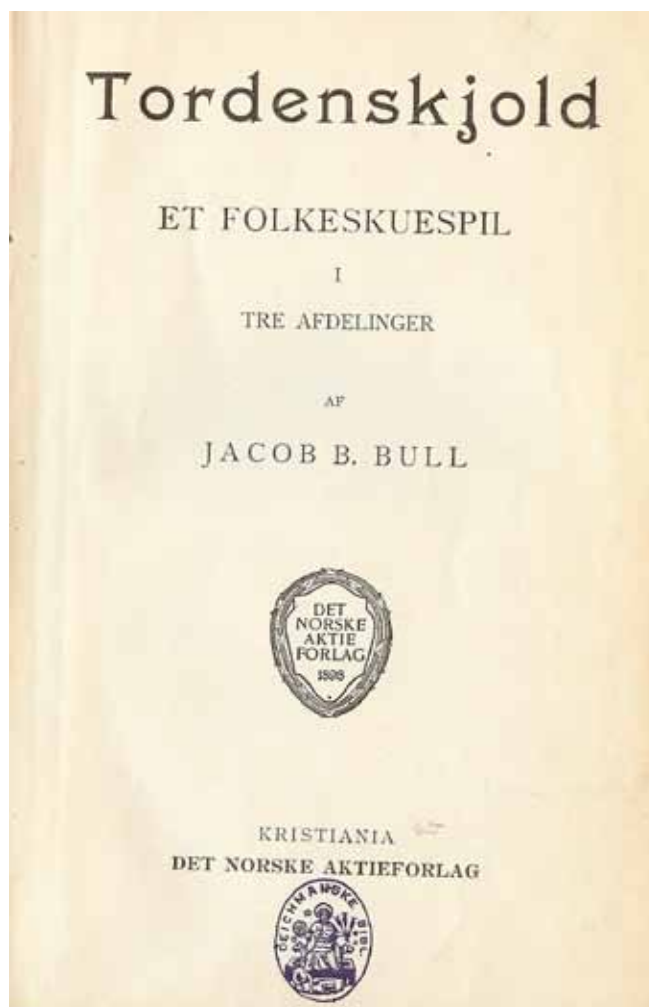
Ved overtakelsen var ikke lenger Abildsø noe mønsterbruk. Fredrik Wetlesen hadde på sine eldre dager måttet se forfallet i øynene. Helsen og kreftene sviktet, og da han døde våren 1890, flyttet Minna til yngstedatteren i Asker. Carl Gustafson tok imidlertid fatt for å gjenskepe fordums prakt, og hadde et brennende ønske om å drive godt, gammeldags bondebruk på gården.

Carl Gustafson satset på melkeproduksjon som bærebjelke i gårdsdriften. Ved folketellingen i 1900 var ekteparet Gustafsons oppført som foreldre til fem barn; Gustaf Adolf (1883–1960), Dagmar (1887–1935), Sverre (1890–ca.1900), Aslaug (1895–ca.1970) og Haakon (1899–ca.1970). Odelsgutten Gustaf står her titulert som jordbruksarbeider. Han ble senere gift med Sigrid Harriet Iversen Holtan (1883–1968), og var den som skulle overta gården. Dagmar, som fremdeles var elev ved middelskolen, ble gift med Thorstein Lynne (1879–1964),³ som vokste opp i drengestua på Manglerud. Allerede ved ti års alder druknet Sverre i Østensjøvannet. Hans lik er aldri blitt

funnet.⁴ Aslaug forble ugift, mens Haakon flyttet til USA og bosatte seg i Delaware, hvor han arbeidet for kjemikalieprodusenten DuPont.

Ellers viser folketellingen for 1900 at de på gnr. 160, bnr. 1 Abildsø nordre hadde en agronom og gårdsarbeider, Gustav Kvale (f. på Slemdal 1880), melkekjøreren Carl Siver Nilsson (f. i Bohuslän 1879), fjøsarbeideren Karl Martiniusen (f. på Åmot i Østerdalen 1882), kokkepiken Augusta Johannesson (f. i Värmland 1882), barnepiken Anna Olsen (f. på Nes i Romerike 1875), samt kvegrøkeren Carl Johannesson (f. i Dalsland 1857), som sammen med sin hustru

Tittelsiden av Jacob Breda Bulls bok Tordenskjold utgitt i Kristiania i 1901.

Sidebygningen på Abildø gård med vellingklokka. Foto: Leif-Dan Birkemoe

Christine Olsson, (f. i Värmland 1858), bodde i drengestua, hvor hun drev husgjerning.

Ellers var også Gustafsons mor, enkefru Marta Gustafson (f. i Värmland 1827), på besøk da tellingen ble gjennomført. Carls ugifte storebror, Gustaf (1838–1918), hadde kommet opp i økonomiske vanskeligheter, og måtte i 1899 gå fra gård og grunn. Han bodde nå i leiegårdskomplekset Tollbugata 30 i Kristiania, og omtalte seg selv som reisende. Gustaf oppholdt seg også i lange perioder på Abildsø, hvor han kun ble kalt for Onkel. Slik det står spesifisert under merknader i folketellingen var gårdens næringsveier: «Udsæd: Korn, Poteter, Kreatur, Heste, Kjør, Svin.» I tillegg hadde de bikuber, kjøkkenhage og frukttrær. Dessuten var det mye selskapelighet på Abildsø gård, særlig i høytidene. Derfor ble det hver jul slaktet ei ku, en kalv og tre griser.

Carl Gustafson fikk snart erfare at Abildsø ikke var noe Slaraffenland, hvor Abildsøbekken fløt breddfull av melk og honning, og lettstekte griser løp omkring og spurte gårdsfolket høflig om de ville ha skinke. Anskaffelsen av slike mengder kyr, bikuber og en hel liten svinefarm dro med seg mye slit og hardt arbeid. Datidens stridsspørsmål, åttetimersdagen, med en tredeling av døgnet i 8 timer arbeid, 8 timer fritid og 8 timer søvn, gjaldt ikke for folk i rurale strøk. Både for husherren og tjenestefolket var det kun snakk om å arbeide og sove, men innsatsen ga resultater. På det meste telte Wetlesens besetning omkring 50–60 kyr og 12–15 hester, mens Gustafson nesten fordoblet dette ved å bygge opp en besetning på rundt hundre kyr.

Ved underretning om oppfinnelser gikk det som det så ofte gjør utenfor innovasjonssentrene. En motsetter seg det nye ved å satse desto mer på det tradisjonelt kjente, enten det gjelder å

bygge seilskip kontra bruk av dampkraft, grave kanaler fremfor å satse på jernbaner, eller å skaffe seg flere hester versus automobiler. Mens det ble færre hester i Kristiania vokste antallet hovdyr i omegnen. For første gang passerte Akerbøndene statistisk antallet hester blant byfolk. Unntaket var som så ofte før i historien de mer fremtidsrettede eierne av Abildsø. Finn Reinert Gulbrandsen har fortalt om melkeleveransene i Østre Aker, den gang han var barn, at gårdbruker Carl Gustafson på Abildsø trolig var den aller første i distriktet som gikk til anskaffelse av melkebil. Han antok at dette måtte ha skjedd allerede et par år før første verdenskrig.⁵ De daglige melke-transportene til byen var visstnok på hele 500 liter, fordelt på to turer. Først reiste de inn ved 7-tiden om morgenen, og så om ettermiddagen cirka klokken 15. Hver runde tok omtrent fire timer, så det var en full dags jobb å kjøre melk.

Hendelser til dikterisk inspirasjon

Ved forrige århundreskifte kom også Abildsø til å gjøre sin inntreden i skjønnlitteraturen. Det skjedde gjennom den amorøse affæren, som vi tidligere har behandlet i «Karnappmannen» – del 4 (Sothøna nr. 24),⁶ mellom stattholder Woldemar von Løvendal (1660–1740), sønn av den berømte, Ulrik Frederik Gyldenløve og Sophie Urnes, og frøken Wilster, datter av Abildsø gårds eiere i perioden 1689–1720, oberst Peter Jacob Wilster og Marie Sophie Braunmann. Det var Carl Deichmann som skriftfestet og videreformidlet ryktene som verserte i selskapslivet i hovedstaden tidlig på 1700-tallet, men det var med professor Ludvig Daaes bok om Det gamle Christiania (1871) at det ble blåst nytt liv i saken. Trolig var Christiania-historien til Daae den direkte foranledning til at forfatteren og redaktøren Jacob Breda Bull (1853–1930) tok stoffet opp til dikterisk behandling i dramaet Tordenskiold. Et historisk skuespil i tre afdelinger (1899).

Annonse for «Kassa», populært navn på Folkets Hus i Smedbergveien på Abildsø. POP-reviyen nr. 2. Onsdag 11. januar 1967, s.2.

Daae har gjort rede for bakgrunnen til selskapsløven Løvendal. Han kom fra det saksiske hofflivet til utposten Norge, og innførte «en Magnificence og et Udvortes, som Nationen ikke var vant til siden hans Fader, den store Gyldenløve.» Han gav Baller og Maskerader, (de ældste bekjendte af denne Art Fornøielser her i Christiania), men paa samme Tid viste han sig ogsaa som en stræng Militær, stod tidlig op, lagde selv i sin Kakkellovn om Morgenens osv.; hans Audientssal, heder det, stod bestandig aaben. Længe vidste man at tale om en Maskerade,⁷ ved hvilken Løvendal havde forelsket sig i Oberst Wilsters Datter, der forestillede en Schäferin [dvs. en hyrdinne], de bleve 'usynlige for nogen Tid,' senere fandt man hendes Capot igjen ved Abildsø. Hans katholske Frue, der ei forstod vort Sprog, kunde saaledes have Grund til det Spørgsmaal, hun, skal have gjort, om hvad 'jaloux' hedte paa Norsk.»⁸

Førstetrykket av Jacob B. Bulls drama var med tanke på oppførelse kun blitt utgitt i 16 eksemplarer, men kom to år senere i et større opplag for salg med den lille endring i undertittelen at «historisk skuespil» var blitt byttet ut med «folkeskuespil». I dramaet bærer unge frøken Wilster fornavnet Julie. Hennes skjebne er blitt viklet sammen med den unnfallende onkelen, schoutbynacht (dvs. kontreadmiral) Wilster, som var øverstkommanderende for Nordsjøeskadren. Foruten visestatholderen, baron v. Løvendal, hans hustru og datter, er andre viktige personer i dramaet general Folckersahm, stadskaptein Peder Colbjørnsen i Fredrikstad, og sjøkrigshelten, Peter Wessel, fører av snauen «Ormen», og fra 1712 kapteinløytnant og ansvarlig for fregatten «Løvendals galey».

Dramaet utspiller seg i løpet av Den store nordiske krig, og starter med en folkefest i baron Løvendals hjem, på Fredrik IVs fødselsdag, 11. oktober 1710. Opptrinnet med hennes hatt som ble funnet ved Østensjøvannet, har fått en annen

forklaring enn i kildene; i det hun foregående natt skulle ha tapt den i en feide med baron Løvendal. Frøken Julie Wilster er en omsvermet kvinne i selskapet, og gjenstand for heftig kurtisering fra selveste Peter Wessel (1690–1720):

Peter Wessel. Ved ikke, hvordan det er, frøken, men har den hele tid fornummet Eder som land i storm.

Julie Wilster. Saa vogt Eder for skjær og hold af!

Peter Wessel. Gaar altid lige paa, frøken Wilster. Faar saa staa til, om havn er at finde.

Julie Wilster. Da er I dumdristig.

Peter Wessel. Kann være dristigt at styre efter Eders lys – dumt – det kann ikkun tiden afgjøre.

Julie Wilster. Jeg har fast glemt Eders navn.

Peter Wessel. Agter skabe et, I ei skal glemme. Jeg, som Iver Huitfeldt.

Julie Wilster. Ved at dø. Da er det for sent.

Peter Wessel. Saa lær I mig at leve!

Julie Wilster. Kjender I mig?

Peter Wessel. I er jo som Norge. Tinder og blaanende dyb. Vil gjerne dø for sligt vidunderligt land.

Julie Wilster. Men ei leve derudi.

Peter Wessel. Norge er jo liv.

Julie Wilster. Nei. Norge er ikkun længsel.

Peter Wessel. Da lenges I!

Julie Wilster. Kan hænde; men efter hvem?

Driftsbygningen på Nordre Abildsø gård like før den falt sammen i 1989. I

Peter Wessel. Hvad I længes efter vil jeg blive!

Julie Wilster. Da bliver I hele den store, vidunderlige verden.

Peter Wessel. Vied der mit liv ind. Beder tilgive! Kjender mig jo ikke.

Julie Wilster. Jeg tilgiver. For nu kjender jeg Eder.

Peter Wessel. Har altsaa fra nu en ven? Et maal?

Julie Wilster. I fører stærke seyl! I synes at tage alt det, I vil!

[Samtalen fortsetter mellom Petter Wessel, general Folckersahm og Julie Wilster:]

General Folckersahm. Folket ter sig gans udmærket! Skal I møde til ballet i nat som schæferin, frøken Julie? Den dragt klædte Eder saa wundervoll sidste nat ved maskeraden. Jeg har det fra hrr. baronen selv.

Julie Wilster. Som jeg var den gang, bliver jeg aldrig mer!

General Folckersahm. Bedaure! Da har mændene och I den nat begge tabt lige meget!

Tordenskiold til havs.

Peter Wessel. Hrr. general! Hvad mente I? Laa vist noget under.

General Folckersahm. Gewiss, hrr. kadet. Men hvad, det kan jeg gar nicht attestere, saasom striden foregik udi enerum. Men fortæller ikkun, at frøkenen udi schæferins uniform havde en duel mod hrr. vicesatholderen paa Abildsø - i alle fald fandt man morgenen derpaa efter maskeraden hendes capot derude.

Peter Wessel. Eer dette sandfærdigt?

General Folckersahm. So ein ding er aldrig sandfærdig - nicht war?

Peter Wessel. Da skulde hrr. generalen som mand af ære helst intet sige.

General Folckersahm. I er for ung. Jeg vil ey have Eders død paa min samvittighed.

Peter Wessel. Og I for gammel. Vil paa mit liv ey have Eders samvittighed.⁹

Neste handling foregår på skansen av «Løvendals galey», med frøken Julie Wilster sittende på kanonlavetten. Året er blitt 1712. Senere er scenen en sammenkomst hos onkelen. Peter Wessel dukker overraskende opp og forteller at han ikke bare er blitt frikjent for Wilsters beskyldninger om dumdristighet, men at kongen selv har gitt ham adelsnavnet Tordenskiold i belønning. Julie Wilster får det tilbud å velge mellom å «være Tordenskjolds hustru eller forræderen Wilsters broderdatter!»¹⁰ Hun velger å avslå krigsheltens frieri for å følge sin degraderte onkel til Sverige for å tjene fienden. Andre akts annen handling utspiller seg i kommandantboligen på Fredriksten 15. desember 1718, hvor Julie Wilster, fordi hun var ulykkelig, hjemløs, og plaget av lengsel og sorg, beskyldes for å ha ønsket å hevne seg ved å få onkelen og broren til å hjelpe svenskene med å legge planer mot fedrelandet. Dernest møter vi den rettskafne kaptein Peder Colbjørnsen (1683–1738), halvbror til den berømte Anna Colbjørnsdatter (1665–1736), som to og et halvt

Foto: Grete Zahl

Utsnitt av foto fra et selskap på Abildsø gård rundt 1930. Gustaf Adolf Gustafson til høyre. Hans kone Sigrid i forkant.

år tidligere hadde lurt svenskene på Norderhov. Så følger den berømte scenen der det lykkes Tordenskiold å være den første til å bringe kong Frederik IV nyheten om svenskekongen Carl VIIIs død ved Halden 2. juledag 1718, hvorpå han som belønning for det glade budskap blir utnevnt til Schoutbynacht.

I tredje akt møter vi igjen Julie Wilster. Handlingen foregår i kommandantboligen på Carlsten festning 27. juli 1719. Kledd i sort venter hun tappert på de norske seierherrene. Gjennom dramaet er det mye tankegods å spore fra Ibsens Kongs-Emnerne (1863), mens det i Julie Wilsters verbale konfrontasjoner med Tordenskiold fremtrer atskillige trekk av Furius søstre, de mørke, ibsenske kvinneskikkelser. Det påstås at onkelen hadde tatt seg videre til Russland, og det blir også antydnet at hennes bror fulgte med. Som en Hedda Gabler (1890) står Julie Wilster alene tilbake. Hun velger til sist å gå ut og ta sitt eget liv på nedre festningsvoll.¹¹ Skuespillet ble første gang oppført ved Nationaltheatret 26. mars 1901, i regi av Bjørn Bjørnson (1859–1942), og med Ragna Wettergreen (1864–1958) i rollen som Julie Wilster. Musikken var komponert av Johan Halvorsen (1864–1935).¹²

Julies far, oberst Wilster, omtales i skuespillet aldri direkte som husherre til Abildsø, men nevnes utelukkende som kommandant i Fredrikstad. Med hensyn til farbroren, schoutbynacht Daniel J. Wilster, er det historisk korrekt at han for sin unnfalleshhet ble klagt inn for Krigsretten av Tordenskiold, og at han ble tiltalt for forræderi. Etter å ha fått avskjed i nåde valgte han å gå over på svensk side i krigen. Også frøken Wilsters bror, Dominicus Wilster, var overløper. Han kom i fremmed tjeneste fra 1715.

Etter oppholdet i Sverige avanserte han til artillerioberst i den russiske hær, og fikk følge av broren Christian Wilster, som etter avskjedigelse fra den dansk-norske hær 5. desember 1721, endte opp som ingeniørkaptein i Russland.

I 1990 skrev operasangeren Kjell Sørensen (1943–1997) en kantate over stykket i anledning 300-års jubileet for Peter Wessel Tordenskiolds fødsel. Musikken ble komponert av Kjell Marcussen (f. 1952). Tordenskioldkantaten ble første gang oppført på Ringve museum, som var enkesete for Tordenskiolds mor, 15. september 1990. Kantaten er senere blitt fremført av Sagene janitsjarkorps og Torshovkoret med solister under Tordenskioldsdagene i Frederikshavn både i 2004, 2006, og 2008. Også her spiller Julie Wilster en sentral rolle.

Forfatterens arkadia i Østre Aker

Jacob Breda Bull har sannsynligvis kommet i kontakt med eierne av Abildsø gård nettopp på grunn av skilderiene av frøken Wilster. Hans sønn, dikteren Olaf Bull (1883–1933), var jevn gammel med eldstesønnen Gustaf Gustafson, og var gjennom mellomkrigstiden en årvisst sommergjest hos neste generasjon på Abildsø gård.

Med tanke på hvor idyllisk Abildsø lå til i landlige omgivelser, er det ikke å forundre seg over at flere fra Kristianias forfatter- og skribentmiljø fant stedet attraktivt både til rekreasjon og som dikterisk inspirasjon.

En annen forfatter som i 1920-årene søkte tilflukt på disse kanter var Helge Krog (1889–1962). Til litteraturkritikeren Paul Gjesdahl (1893–1969) skrev han et brev datert «Abildsø, 11. okt. [u.å.]», som tyder på at også han befant seg vel i det pastorale Arkadia som Østre Aker kunne fremby oppe ved Østensjøvannet.¹³

I perioden 1910–1915 ble det bygget en del villaer og småhus på Abildsø, og ved den kommunale tellingen i 1920 bodde det 524 mennesker her. Med flere husstander og mer mennesker i nærmiljøet kom også flere aktiviteter til å finne sted. Allerede 26. januar 1915 ble Abildsø kvinnegruppe stiftet. Tre år senere, i 1918, bestemte medlemmene seg for å melde foreningen inn i Det norske Arbeiderparti,¹⁴ men deres fremste målsetning var å skaffe et forsamlingslokale, slik at de kunne aktivisere medlemmene til å drive mer utadrettet virksomhet.

Der lekne barn og popfolk møtes

8. september 1923 var den store dagen kommet da Folkets Hus på Brannfjell kunne innvies, og snart ble det i tråd med et uttalt sosialdemokratisk ønske dannet barnelag og spilt teater der. Barnelagsarbeidet og det politiske foreningslivet i distriktet var uten tvil det mest vitale i hele Aker. Barnelagene fra sentrum og Grünerløkka kom ofte på besøk. Utfluktene foregikk hyp-pig gjennom hele sommerhalvåret, da det var et uttalt mål for barnelagslederne å gi byjentene og gateguttene naturopplevelser og å treffe likesinnede «fra Østkanten». Området var dessuten velegnet for aktiviteter ute i det fri.

Ti år senere, i 1933, brente forsamlingshuset ned til grunnen, men det måtte selvfølgelig bygges opp igjen. Det ble stadig oppført nye hus i området, så behovet for nye lokaler var åpenbart tilstede. I følge kretstallene for valget i 1935 var antallet stemmeberettigede steget til hele 1894 personer. Det

var således en stor begivenhet da det nye Abildsø Folkets Hus sto ferdig i Smedbergveien 5, og kunne tas i bruk fra 1936. På folkemunne fikk samfunnshuset klengenavnet «Kassa», og i likhet med virksomheten i de forrige forsamlingslokalene på Brannfjell ble det også her holdt møter og spilt teater eller revy. Det ble arrangert kino i bygningen. B-filmer (western og romantikk) synes å ha vært de mest populære forestillingene blant stedets trofaste brukere. På 1960-tallet lanserte Abildsø Ungdomsklubb, (med en av brødrene Rosenblad, fra Svaneveien 20d, i spissen), «Kassa» som «MØTESTED for pop-folk i Oslo». De mest sagnomsuste gjestene var utvilsomt London-bandet The Yardbirds, kjent for megahits som «For Your Love», «Heart Full of Soul», «Evil Hearted You», «Shape of Things» og «Over Under Sideways Down», og for å ha fostret de legendariske gitaristene Eric Clapton, Jeff Beck og Jimmy Page. Trolig var det i 1967 at de opptrådte på Kassa, med Jeff Beck og sangeren Keith Relf som frontfigurer.¹⁵

(Neste gang: Litografen P.W. Johannsen og den siste bonden på Abildsø.)

Sluttnoter

- 1 *Folketellingen i 1900 ligger til grunn for opplysningene om gårdsbesitterne, men her opplyses det at Margarethe Gustafson skulle være født i 1846, slik at hun kun var ett år yngre enn ektemannen. Etter folketellingen for 1865 å dømme er det imidlertid mulig at Margarethe Abelsen kan være identisk med den Margarethe Andreas[datter Abelsen] i Larvik på 2 år, og som følgelig burde være født i 1863, for Reidar Brevik har i sin tidligere artikkel for Sothøna oppgitt fødselsåret til 1864. Reidar Brevik: Familien Gustafson på Abildsø gård – riss av en slektshistorie. Sothøna nr. 10 - mai 1995, s. 20. Flere personalhistoriske opplysninger i nærværende skrivelser er hentet fra Breviks innsiktsfulle artikkel. Spesielt interesserte anbefales å lese denne.*
- 2 Riksarkivet R I 13 S. 7602b.
- 3 Dagmar og Thorstein Lynne kjøpte storgården Gjetsjø på Skogbygda i 1921, og drev den i noen år, før de i 1925 kjøpte gården Vestre Mørk på Skotbu i Kråkstad og flyttet dit. Nationen nr. 31. Torsdag 6. februar 1964, s. 13.
- 4 Selv om Østensjøvannet aldri har vært noe ideelt badevann, grunt og med gjørmete bunn, så har det likevel eksistert badehus på begge sider av vannet og et visst badeliv. Det skal dessuten ha skjedd flere drukningsulykker her.
- 5 Leif Norum: Melkesalget fra gårdene i Søndre Aker. Sør i Aker. Søndre Aker Historielag Årbok 1987, s. 90.
- 6 Erik Henning Edvardsen: Karnappmannen og andre viderverdigheter fra vår nære historie – del 4. Sothøna nr. 24 – Desember 2002, s. 10.
- 7 Hendelsen skulle ha skjedd under en maske-rade ute på Hovedøya, mens hatten hennes ble funnet ved Østensjøvannet.
- 8 Ludvig Daae: Det gamle Christiania (1624-1814). Christiania 1871, s. 131.
- 9 Jacob B. Bull: Tordenskjold. Et folkeskuespil i tre afdelinger. Kristiania 1901, s. 44-49.
- 10 Jacob B. Bull: Ibid. 1901, s. 127.
- 11 Jacob B. Bull: Ibid. 1901, s. 216-227. Den virksomme oppgjørsscenen med selvmordet på vollene har Bull også diktet om fra prosa-dialog til romans form i Tordenskiold. En historisk roman. 1905, s. 156-160.
- 12 Johan Halvorsen: Musiken til J.B. Bulls historiske Skuespil Tordenskiold. 2 Sange: Sangen om Iver Huitfeldt og Danebrogssangen. København 1919.
- 13 I en lott på tre brev fra Krog ble brevet solgt for 1600 kroner på Cappelens antikvariats auksjon 20. november 2003. Brevet er nå i privat eie. Det har dessverre ikke vært mulig å lese opp igjen innholdet, men ordlyden hadde ingen direkte relevans i denne sammenheng.
- 14 I.L.: Abildsø kvinnegruppe 25 år. Arbeiderbladet Nr. 32. Onsdag 7. februar 1940, s. 7.
- 15 Det er imidlertid uklart om denne begivenheten også har lånt stoff til den usikre påstanden om en konsert tilskrevet Manglerudklubben den 23. september 1968, med The New Yardbirds, og de fire bandmedlemmene Jimmy Page, Robert Plant, John Paul Jones og John Bonham, som måneden etter skiftet navn til Led Zeppelin. Ved denne anledning spilte de riktignok både i Danmark og Sverige. Da Robert Plant nylig skapte usikkerhet vedrørende tilbakereisen med båt, enten den gikk via Göteborg eller fra Bergen (med mulighet for «hemmelige» konserter både i Oslo og Bergen), var det straks noen som påsto å ha vært til stede.

Ny grøntplan for Oslo

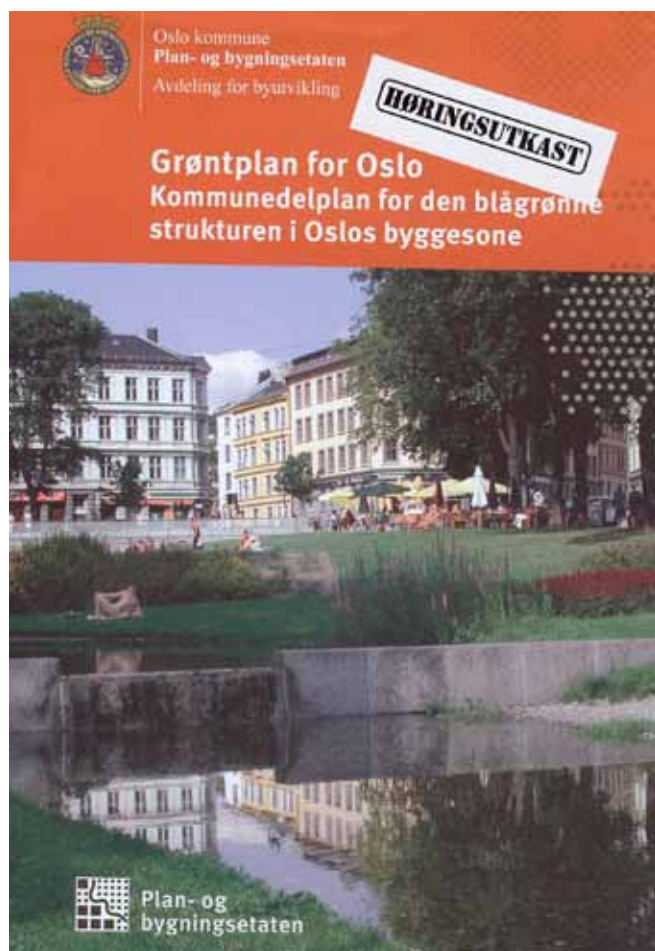
Tekst: Amund Kveim, foto: Leif-Dan Birkemoe

Kommunens grøntplan skal være en overordnet plan der Oslos turveinett og grøntområder skal betraktes under ett. Planen ble vedtatt i 1993 og er nå under revidering, og nytt denne gang er at tanken om «blågrønne korridorer» har kommet inn med full tyngde i planprosessen

Planarbeidet er viktig, særlig i en by der grønne lunger stadig utbygges, turveilenker ikke henger tilstrekkelig sammen, og ikke minst ettersom man har ambisjoner om å gjenåpne byens vassdrag i nettopp blågrønne korridorer fra marka til fjorden. Riktignok er Oslos innbyggere litt bortskjemt i forhold til mange andre storbyer, men dette er verdier som ikke må skusles bort.

Pussig nok er Østensjøvannet lite omtalt i plandokumentet, trolig fordi reservatet reguleres av et annet lovverk. Dette er uheldig ettersom mange av grøntdragene i bydelen bør sees i sammenheng med Østensjøområdet Miljøpark og mulige bekkeåpningsprosjekt. Østensjøvannets Venner har avgitt sin høringsuttalelse der dette poengteres.

Høringsutkastet til Grøntplan for Oslo.

Registrerte grøntområder i byggesonen. Vi ser at Østensjøområdet miljøpark er markert som grønne områder med grøntdrag inn til Marka. Kilde: Grøntplan for Oslo, s. 30.

Østensjøområdet - byens viktigste grøntområde

Østensjøområdet Miljøpark er et av byens desidert viktigste områder når det gjelder biologisk mangfold og kulturlandskap og er samtidig et meget viktig rekreasjonsområde for svært mange mennesker. Området er under press, både fordi det er et lite område geografisk sett i forhold til det biologiske mangfoldet, det er svært erosjonsutsatt bl.a. som følge av publikums bruk og fordi randsonene er fristende å ta i bruk til andre formål. Reservatsområdet bør derfor utvides og ytterligere deler av randsonene bør innlemmes i Miljøparken. Videre bør det igangsettes tiltak for å sikre blågrønne korridorer langs alle bekkeløp inn og ut av vannet, men også korridorer som forener vannet med nabovassdragene i nord og sør

Vi må ha bekkene tilbake!

Østensjøvannet får i dag bare en liten andel av vannet fra vassdragets eget nedbørsfelt. Dette kompenseres noe ved at Bogerudmyra kunstig tilføres vann fra nabovassdraget i sør, Ljanselva. Denne overføringen er tidsbegrenset idet den er underlagt en konsesjon som utløper i 2013. Innen den tid må det i Østensjøvassdraget foretas tilbakeføring og rensing av vann, fortrinnsvis i gjenåpnede bekkedrag der dette er mulig. For noen av bekkene er det aktuelt å etablere renseparker, etter mønster av Langerudbekken rensepark. Dette gjelder først og fremst Bøler- og Smedbergbekken, men trolig også Godliabekken.

Som et vedlegg til Grøntplanen finnes en gjennomgang av bekkeåpningsmuligheter. Blant disse er spesielt Bølerbekken nevnt, og det bør her snarest igangsettes konkret planarbeid, både for selve Bølerbekken, men også for sidebekken fra Haraløkka. Forholdene ligger åpenbart til rette, og en gjennomføring vil både skape nytt liv i grøntområdene og bidra til bedret vanntilførsel til Østensjøvannet.

For noen av bekkene er det aktuelt å etablere renseparker, etter mønster av Langerudbekken rensepark. Vi ser vannflatene i et par av fordøyningsdammene ved Bogerudmyra.

En blågrønn korridor fra Ljanselva til Alna – er det mulig?

Tenk om det hadde vært mulig å etablere en sammenhengende turvei fra Ljanselva ved Sagtstua, langs en åpen Røssedalsbekk opp mot Bjørnsenskogen, videre gjennom Abildsømyra og ned til Østensjøvannet. Noen av disse områdene er i dag riktignok tiltenkt næringsbygg og veiutvidelser, men det bør være lov å tenke nytt.

Mulige bekkeåpninger

Åpne bekker er en nødvendighet for Østensjøvannet, men de vil også være berikende elementer i ethvert landskapsbilde. Følgende bekker er aktuelle:

Østensjøbekken, fra Mølledammen mot Alna.

Manglerudbekken, fra idrettsbanen på Manglerud til vannets nordende.

Goliabekken, fra Haakon Tveters vei til Vadedammen.

Smedbergbekkens nordre del, fra Plogveien til Smedbergveien.

Rustadbekken, langs turveien ved Rustadfeltet til Bogerudmyra.

Bølerbekken, fra Bøler kirke til Østmarkveien, samt sidebekken fra Haraløkka.

En plan som krever tiltak

Ambisjonene i Grøntplanen krever at det i tiden fremover kontinuerlig tas både store og små grep. Dersom planen blir liggende i en kommunal skuff ett eller annet sted, vil man aldri lykkes i å oppnå noe. Særlig er det grunn til å peke på at de aktuelle områdene er i stadig utvikling, og at både reguleringsplaner og endringer i infrastruktur som rør og kabler gjør det stadig vanskeligere å gjennomføre tiltak.

En annen sak er at bekkeåpningstiltak forutsetter at bekkene faktisk får nok, og rent nok, vann. Det bør derfor fortløpende arbeides med lokal håndtering av overflatevann, samtidig som arbeidet med feilretting på avløpsnettets må intensiveres. Kommunen bør også se nærmere på om det kan etableres en ordning der det foretas en bedre kontroll med etterarbeid etter alle inngrep i grøntområder og at det gjennomføres avbøtende tiltak der arbeidene har hatt negative konsekvenser for blågrønne verdier.

Kommunen bearbeider nå alle innkomne høringsuttalelser, og det er vårt håp at den endelige planen blir et godt verktøy i arbeidet med å bevare og videreutvikle byens grønne lunger og de blågrønne korridorene. Det fortjener byens innbyggere.

En av sidebekkene til Bølerbekken kommer fra Haraløkka. Bekken er lukket etter at Bølerkulpen ble fylt igjen

Tilsvarende er det mulig å tenke seg en forlenget blågrønn korridor fra Østensjøvannet, via Mølledammen ved Christinedal, langs en planlagt bekkeåpning ned mot Bryn senter og i fremtiden mot bekkeutløpet i Alna ved Bryn jernbanestasjon. I forslaget til kommunedelplan for Alna miljøpark som nå er under behandling, ser man nettopp på en slik mulighet, jfr. egen artikkel om KDP Alna miljøpark annet sted i dette nummer av Sothøna. Vi vil i den sammenheng spesielt peke på viktigheten av å se de ulike områdene rundt Christinedal i sammenheng. Det er nå stor fare for at områdene Høyenhall fabrikk (regulert til boliger), Mølledammen, Christinedal og Bryn senter utvikles hver for seg, og at man ikke får til en helhetlig behandling som sikrer sammenheng.

Eventyret om Hovinbekken

Karsten Sølve Nilsen

Med sin dalformede beliggenhet mellom Oslos åser var byen for hundre år siden preget av veldig mye rennende vann i miljøet. Dette skulle selvfølgelig vært tatt vare på i den kommende byutviklingen, men den gang var uttrykket «blågrønn struktur» et ukjent begrep hos byplanleggerne, og to tredjedeler av byens elver og bekker ble lagt i rør.

Av disse skal vi her bare fortelle om Hovinbekken som ved stiftelsen av Oslo Elveforum i 1999 var den mest håpløse og lukkede av dem alle. Den var gravet ned i hele det indre byområdet og var den mest forurensede med det gamle utløpet i fjorden forvist til et illeluktende kulvertutløp i Akerselvatunnelen under Bispelokket. Men først litt om bekkens løp og historie.

Kilder og bekkeløp

Hovinbekken har sine kilder i Grefsen/Årvollmarka med et meget forgrenet bekkennett og med Kapteinsputten ved Linne-rudkollen og Isdammen øverst i Årvollveien som de tydeligste kildevannene. Bekken har gjennom tidene hatt mange forskjellige navn på sine lokale strekninger, og hvis vi nevner dem ovenfra og ned kan bekkens selv fortelle om sin ferd gjennom kjente strøk mot byen: Årvollbekken, Brobekk, Økernbekken, Hasla, Hovinbekken, Jordalbekken, Nonnebekken og Klosterelva.

Litt historie

De to siste navnene henspiller på at bekkens gikk ut i fjorden forbi Nonneseter kloster som lå omtrent ved nåværende kryss Grønlandsleiret/Schweigaardsgate. Den drastiske lukkingen har dessverre ført til at bekkens nå er borte i folks bevissthet og mye av dens historie er gått i glemmeboken. Litt fra den tidligste historien kan vi finne i Sigrd Undsets «Kristin Lavransdatter» der Nonnebroen er nevnt. Etter reformasjonen ble klosteret nedlagt, og noe av bygningene ble brukt til kanonstøperi med Hovinbekken som kraftkilde for blåsebelger og boreverk. Jørgen Webel var kanonstøperen og Kristian IV oppdragsgiver.

For øvrig er det lite som forteller om særlig stor utnyttelse av vannkraften til f. eks. sager og kværner. Derimot har bekkens flere steder blitt demmet opp til dammer for isskjæring og all leira i bekkeløpet ga grunnlag for teglverksdrift i stor utstrekning. Minst 8 store teglverk lå langs bekkens og mye av Oslos murbebyggelse har teglstein herfra.

I en periode omkring århundreskiftet atten til nitten var området rundt bekkens nedre del mot Grønlandsleiret utlagt som romantisk park med utekafé og teaterpaviljong. Den ble kalt «Den engelske park» med bekkens i flott fossefall og en stor dam med robåter til utleie.

Nåtiden og eventyret

Men bekkens forsvant og med den både park og annen virksomhet. Nå får vi heller konsentrere oss om den aller nyeste historien til bekkens som er like utrolig som gledelig. Med den oversikt vi har i dag er nemlig følgende i ferd med å skje med dette Oslo-vassdraget når vi tar det nedenfra og opp:

Friluftslivets høstarrangement ved Isdammen 2009.

Hovinbekken i Bekkedalen.

Det uhistoriske utløpet i Akerselva skal i følge forslag fra Oslo Elveforum og de siste fjordbyplanene med tiden legges om til munning i Middelaldervannspeilet.

I Klosterengaparken, som ligger mellom Grønlandsleiret og Åkebergveien, skal bekkens løp gjenåpnes og noe av vannet skal danne det sprudlende innslaget i Bård Breiviks fantastiske stein- og vannskulptur-park. En naturlig bekkestrekning blir det også som skal gi uttrykk for det gamle løpet til middelalderbyens grenseelv, Klosterelva.

På Jordal fins det åpningsplaner, og i den nye Ensjøbyen blir gjenåpnet Hovinbekk den store miljøattraksjonen i hovedgata Gladengveien. Bekken skal avsluttes i en dam mot T-banen ved Ensjø stasjon.

På Teglverkstomta etter Hovin Teglverk mellom Grenseveien og Ring 3 er det planer om åpning av Hovinbekken i en stor sjø, kanskje med bademuligheter!

I Risløkkaområdet er Hovinbekken for en stor del åpen, men oppe på Økernbråten skal Hovinbekken åpnes gjennom Bjerkedalen som skal bli en av byens mest attraktive vannparker i følge de planene som nå er utarbeidet.

Lenger opp på Brobekk er en sidebekk til Hovinbekken nylig gjenåpnet ved at skolebarn satte ut sine barkebåter i den. Den har fått navnet «Barkebåtbekken».

Alt i alt vil alle disse tiltakene, som skjer i regi av Plan- og bygningsetaten, Vann- og avløpsetaten og Friluftsetaten, være en klar indikasjon på realitetene i Oslo kommunes intensjoner i Byøkologiske program om å åpne byens vassdrag fra marka til fjorden. Og altså i vårt tilfelle for byens mest håpløse vassdrag Hovinbekken! Dette betyr at om ikke så lenge vil det være mulig å følge Hovinbekken på en vandring fra Middelalderbyen gjennom kjente strøk i Oslos østkant til bekkens kildevann Isdammen i Årvollskogen.

Isdammen

Isdammen er i seg selv et meget bevaringsverdig kulturminne fra isdriftstiden i Oslo med dam og hus for eierne av Oslo Ismagasin, familien Høvik. De drev isdrift her helt frem til 1968, lenger enn noen andre i Oslo. For ikke så lenge siden ble stedet fraflyttet og lagt ut for salg, og vi har vært inne i en spennende periode for å få Oslo kommune til å kjøpe Isdammen til bruk for allmennheten. Her har bydel Bjerke og bydelens «Samarbeidsutvalg for friluft» gjort en strålende innsats og Isdammen er nå i kommunens eie.

Dammen og huset ligger øverst i Årvollveien ved områdets mest naturlige inngang til turveinettet i marka, noe som gir fantastiske bruksmuligheter i sosial- og miljømessig sammenheng. Beliggenheten ved en dam øverst i et Oslo-vassdrag med kjøreforbindelse og direkte utgang til marka har for øvrig en slående parallell i en annen markastue, nemlig Sagstua ved Skulleruddammen øverst i Ljanselva. Også denne stua har sin kulturhistoriske bakgrunn, ikke med isdrift, men med sagbruksdrift som næringsgrunnlag i gamle dager. Miljøprosjekt Ljanselva leier stua og står for driften med et bredt tilbud til barn og unge, til frivillige organisasjoner og til turfolket. Et lignende ordning med Årvoll gård som drifter er nå på gang for Isdammen og lokale krefter med speiderne vi spissen er i full gang med istandsettelsen. Noen viktige bydelsarrangementer er allerede avholdt, og med stor oppslutning, for her er tilbudene mange.

Foreløpig er isskjæring, fiske, kanopadling, natursti, og bålkos noen av aktivitetene. Etterhvert som husene blir istandsatt for innvendig bruk blir mulighetene mange for frivillige lag og organisasjoner, barnehager og skoler, men også for utvidelse av de allerede omfattende kulturaktivitetene på Årvoll gård. For den vanlige turgåer vil Isdammen være det naturlige utgangs- og endepunkt for turer i marka, kanskje med anledning til å få seg en vaffel og en kaffekopp. Dammen er dessuten et fint badevann, og vi har møtt hele familier med venner som har feiret bursdag ved dammen og samtidig fått seg en dukkert.

Med vår tilknytting til Isdammen, som Hovinbekkens kildevann, regner vi med at vi i Oslo Elveforum også kan få glede av stedet i forbindelse med våre mange aktiviteter i arbeid for den blågrønne strukturen i byen vår, og selvsagt med Hovinbekken i fokus!

Karsten Sølve Nilsen er med Oslo Elveforum, Hovinbekkgruppen og medlem av Samarbeidsutvalget for friluft i bydel Bjerke.

Siste glimt av Hovinbekken der den forsvinner i kulvert på Risløkka.

Alna miljøpark – en sak for Østensjøvassdraget

Leif-Dan Birkemoe

Østensjøvannet med sidebekker er som følge av beliggenheten delvis berørt av kommunale Alna-planer fordi det hører inn under nedbørsfeltet til Alnavassdraget. Fra oktober 2007 har det vært arbeid med en kommunedelplan for Alna miljøpark og i juni 2009 ble planforslaget lagt ut til offentlig ettersyn med høringsfrist 1. oktober.

Østensjøvannet med sidebekker – det vi kan kalle Østensjøvassdraget – ble dermed trukket inn i prosessen. Konsulentfirmaet Link Landskap fikk på oppdrag fra Plan- og bygningsetaten utarbeidet en rapport (Linkrapporten) med mulighetsstudier for gjenåpning av enkelte bekker i Østensjøvassdraget som det var aktuelt for oss å gi innspill på.

Vi gjorde også oppmerksom på at Forvaltningsplanen (august 2006) og Skjøtselsplanen (februar 2007) for Østensjøområdet miljøpark har skisser og ideer for flere av de områder som fremkom i planforslaget til Alna miljøpark, men som ikke er fulgt opp.

Vi viste også til vår høringsuttalelse til Grøntplan for Oslo, som hadde høringsfrist 14. september 2009. Det vises til omtale av vår høringsuttalelse til denne rapporten annet sted i dette nr. av Sothøna.

Østensjøvannets Venner ønsket å kommentere følgende tre hovedområder:

- Østensjøbekkens gjenåpning via Mølledammen til utløpet i hovedvassdraget Alna ved Bryn jernbanestasjon. Dette inkluderte også turveidraget fra Alna miljøpark til Østensjøområdet miljøpark.
- Gjenåpning av tilførselsbekker til Østensjøvannet som var berørt i planforslaget.
- Vurdering av om det er mulig å endre vannretningen i tre bekker, dvs. å få vannet til å renne via Østensjøvannet før det til slutt ender opp i hovedvassdraget Alna. Dette må sees i sammenheng med at konsesjonen for overføring av vann fra Ljanselvassdraget utløper i 2013.

Østensjøbekken – visjon om gjenåpning

Vi tok opp feltet nord for turveien og Vadedammen som er foreslått til et våtmarksområde med langt større tilgjengelighet og naturopplevelse. Østensjøbekken ble i Forvaltningsplanen foreslått lagt i meanderende løp, noe som ikke ble nevnt i Linkrapporten. Gjenåpning av Østensjøbekken fra Østensjøvannet og frem til dagens åpning ved turveien vil også styrke opplevelsen av vassdraget.

Vi ser Østensjøbekken langs Granhekkveien. Omtrent ved Rognerudbroen (Harry Fettes vei) dukker Østensjøveien ned i en tunnel som kommer opp ved Bryn kjøpesenter. Dermed kan biltrafikken i Østensjøveien få ny trasé samtidig som man vil få gang- og sykkelveiforbindelse langs bekken. Kart: Link Landskap.

I mulighetsstudien om hvordan man kan åpne Østensjøbekken videre fra Rognerudbroen og ned til Brynsenteret gis det en visjonær løsning ved å bygge en «miljøtunnel». Dermed kan biltrafikken i Østensjøveien få ny trasé samtidig som man vil få gang- og sykkelveiforbindelse langs bekken. Svingen er en etterlevning fra hestetrafikken før bilismens tidsalder. På 1880-tallet valgte Aker kommune det såkalte «elvealternativet» ved omlegging av Østensjøveien fordi bakken opp til Rognerudveien (Kildals bakke, nå Harry Fettes vei) var for strevsom for hestene, særlig vinterstid. «Tunnelalternativet» i mulighetsstudien åpner for en bilforbindelse som gir bekken

Granhekkveien med Østensjøbekken til høyre. Bekken har i dag lite vann og stor gjengroing. Med større vannføring vil lukt og gjengroing unngås.

tilbake til naturen. Planforslaget er selvsagt også avhengig av den videre utvikling i bl.a. «Manglerudtunnelen».

Mølledammens rehabilitering og sikring av evt. sårbare arter (stor andemat, spissnutefrosk?) må utredes nærmere. Dammen kan også fungere som fordrøyningsdam og sedimenteringsdam. Opprinnelig funksjon, utjevning for kraftutnyttelse med sesongmessig varierende tilsig, kan gjenskapes som fordrøyningsdam.

Østensjøbekkens frie utløp i Alna ved Bryn stasjon, slik planen foreslår, vil gi mer synliggjøring av bekken.

Turveiforbindelse mellom Alna miljøpark og Østensjøområdet miljøpark vil med de fremlagte ideer langt på vei kunne sikres. Christinedal-området vil være et historiefortellende innslag langs turveien.

Manglerudbekken kommer her ut av et rør under turveien. Rørene ligger over høyspentkablene forberedt for anlegg av bro over bekken når gjenåpning en gang kan finne sted.

Gjenåpning av Manglerudbekken

Bekken som renner ned nord for Tallberget og under turveien i Manglerudbakken har vi gjerne kalt for Manglerudbekken – en bekk som mulighetsstudien også mener bør kvalifisere til gjenåpning over et større stykke enn det som er forholdet i dag.

Der bekken krysser turveien i Manglerudbakken ble Hafslund Netts høyspentkabel (fra Østensjøveien til Abildsø trafo i Plogveien) i september 2009 lagt i en «kasse» under sementrøret. Bekkestykket er derfor forberedt for gjenåpning med trebro over bekken. Manglerudbekken renner ut i Østensjøvannet, ved flom noe ukontrollert. Dette vannet kan også ledes til Vadedammen (rør under turveien sør for Vadedammen er allerede på plass). Overflomsvann ledes fra Vadedammen til Østensjøbekken slik det gjøres i dag. Behovet for pumping av vann fra Østensjøvannet til Vadedammen kan dermed begrenses eller opphøre.

Før Godliabekken ble ledet til Bekkelaget renseanlegg var utløpet nord i Østensjøvannet.

Gjenåpning av Godliabekken

Vannet i «Godliabekken» i rør fra Låveveien og Haakon Tveters vei må nå antas kun å bestå av overvann (regnvann) etter store rehabiliteringsarbeider de senere år. Det hevdes i forslaget til Grøntplan at bekken har for lite vann til at det lønner seg å gjenåpne denne og føre vannet ut i Østensjøvannet. Etter vårt syn vil større vannmengde lett kunne oppnås ved bedre overvannshåndtering fra de omkringliggende boligområder. Det er også flere vanntilsig som må kunne utnyttes bedre.

Gjenåpning (evt. stykkevis) bør derfor kunne vurderes fra Østensjøveien ut til Østensjøvannet, tilnærmet i det samme løp som før den ble omdirigert til Bekkelaget renseanlegg. Alternativt kan Godliabekkens vann ledes til Vadedammen dersom man finner en løsning på nivåforskjellen mellom bekken og Vadedammen. Dette vil ytterligere redusere behovet for pumping av vann fra Østensjøvannet til Vadedammen. Direkte utløp i Østensjøbekken kan være et alternativ. Men det primære vil likevel være å tilføre Østensjøvannet mer vann, evt. gjennom en rensepark eller fordrøyningsdam som også kan virke som sedimenteringsdam før utslipp i Østensjøvannet. Se også kommentar for bekken i Damfaret.

Vurdering om det er mulig å endre vannretningen for tre bekker

I planforslaget er det tre bekker som alle har sin kilde i et vannskilleområde – skal bekken renne direkte til hovedvassdraget Alna eller skal det ta veien om Østensjøvannet?

Bekken langs Damfaret

I planforslaget er bekken langs Damfaret anmerket for gjenåpning, men prosjektet er ikke kommentert i rapporten. Denne bekken har på kartet sin kilde i området på østsiden av Godlia T-banestasjon. Bekken har trolig tilsig fra en bekk i Godliaveien

som igjen er tilknyttet bekken parallelt med Solbergliveien fra Oppsalplataet. Dette bekkesystemet er ikke avmerket på «Blå liste» (kart over såkalt lukkede bekker) slik at vi ikke har nødvendig støtte for disse antakelser.

Kilden til «Damfaretbekken» ligger i området for vannskillet til Godliabekken som renner mot Østensjøvannet. Kan det være en idé å koble vannet fra bekken i Godliaveien til Godliabekken i Låveveien for derved å øke vannmengden? Denne bekken får dermed mer vann og større mulighet for gjenåpning og tilførsel til Østensjøvannet.

En omlegging på denne måten synes å være en enklere operasjon, enn en evt. åpning frem til Alna som vi i denne sammenheng mener har sekundær betydning. Også i kostnadssammenheng bør alternativet for tilknytning til Godliabekken være å foretrekke dersom en slik løsning er mulig. Overvannet fra harde flater på Oppsalplataet til overvannsledningene med tilknytning til tilførselsbekkene til Østensjøvannet bør være en vannressurs som bør utnyttes.

Skøyenåsbekken

Denne bekken er tegnet inn på en kartskisse i Linkrapporten og renner i dalsenkningen mellom Dalbakkveien og Peter Aasvei mot Hellerud T-banestasjon med utgangspunkt i området omtrent midtveis der Promenaden krysser de to nevnte veier. For Østensjøvannets Venner er dette en grei gjenåpning og har ingen innvendinger.

Det som evt. bør vurderes nærmere er om noe vann fra dette bekkesystem kan ledes sørover mot Terrasseveien og Låveveien (Godliabekken) for på den måten å komme Østensjøvannet til gode. Det var trolig denne kilde som i sin tid ble brukt som drikkevann på Nordre Skøyen.

Svartdalsbekken

Svartdalsbekken har sine kilder i vannskillet til Smedbergbekkens nordlige sidegren i Ryenområdet. For vurderingen om hvilken vei vannet bør renne foreslås det at avvanning av harde flater i boligområdene og store takflater i næringsbebyggelsen skal skje med åpne overvannsløsninger. Forbindelsen fra disse områder på Ryen/Manglerud foreslås ledet ned langs Byggveien til dalbunnen ved E6. Vi mener at dette vannet uten problemer må kunne ledes langs forsenkningen i terrenget forbi Abildsø gård, slik også rapporten har som en løsning. Vi støtter forslaget til denne vannvei eller «forsøksbekk». Det er først og fremst vannmengden i Smedbergbekken som er vårt primære mål, ikke nødvendigvis gjenåpning slik terrengforholdet langs traseen er i dag. Det er ikke naturlig at dette vannet blir ledet mot Svartdalsbekkens sørlige vassdragskilder.

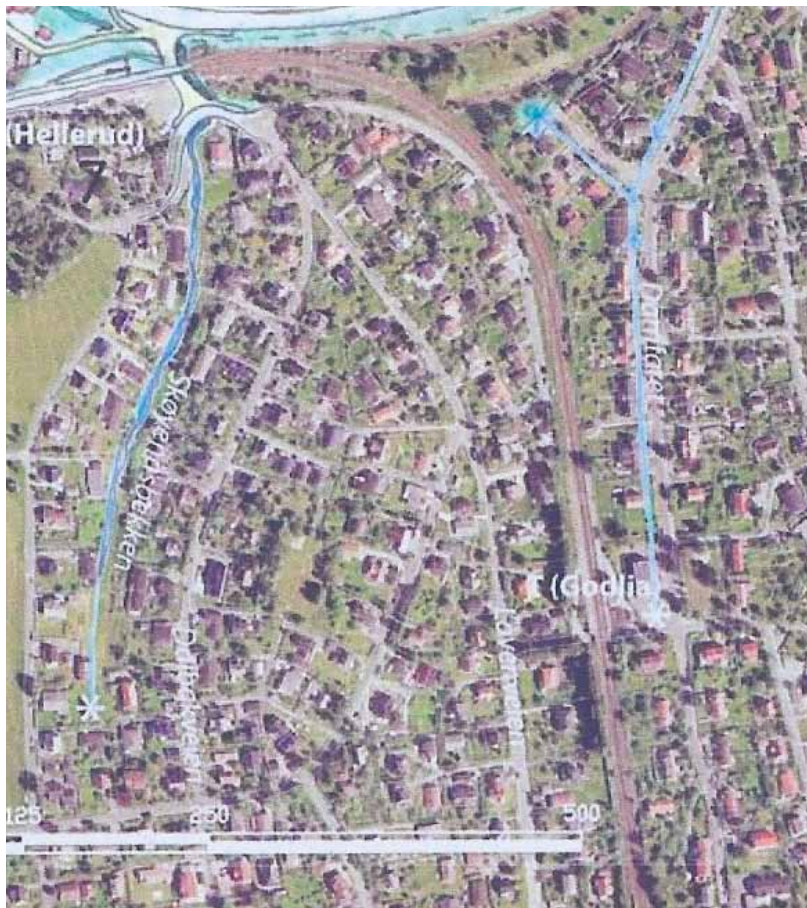
Tvetenbekken – dammen tilbake i Stordamveien?

Denne bekken har ingen innvirkning på Østensjøvannet, men vi ga likevel uttrykk for at vi støtter forslaget om bekkeåpning av Tvetenbekken (inkl. Trolldalsbekken) med gjenoppretting av damanlegg med terskler hvor vannet fordroyes. Som historiefortellende element er dammene også av betydning.

Oppfordring fra Vann- og avløpsetaten om å holde Tvetenbekken ren. Slike skilt er satt opp på forskjellige steder langs vassdragene.

Kartet viser bekken som ligger i rør langs Damfaret. Her foreslås det, dersom det er teknisk mulig, å la bekken renne sørover mot Østensjøvannet og ikke nordover mot Alna. Rett øst for Peter Aas vei, i forsenkningen i terrenget, går det en bekk som her er avmerket «Skøyenåsbekken». Den renner mot Hellerud T-banestasjon. Spørsmålet er om denne bekken også kan ledes mot sør, dvs. komme inn i vassdraget som renner mot Østensjøvannet. Kart: Link Landskap.

Nytt fra Oslo Elveforum

Leif-Dan Birkemoe

Miljøuken 2009: Oslo Elveforum stilte med hest og vogn og prinsesse Ingrid Alexandria, trygt fulgt av sin mor kronprinsessen, bidro på slottsplassen med å legge et elektrisk småapparat i et kasserør for resirkulasjon. Flere ministre gjorde det samme på vei til statsråd. Paraden, med bl.a. Oslos elver som blå bånd mellom elever, gikk ned Karl Johans gate til Stortinget. Stortingspresident Thorbjørn Jagland mottok en delegasjon fra paraden og Stortingets vinnere av innsamlingsaksjonen for resirkulering av småelektriske apparater ble opplest.

Prinsesse Ingrid Alexandria, trygt fulgt av sin mor kronprinsessen, bidro med å legge et elektrisk småapparat for resirkulasjon i et kasserør på vognen til Oslo Elveforum trukket av to hester.

Oslos elver illustrert med blå bånd på vei over Slottsplassen.

Vannforsyning og snøproduksjon til vinteridretten

På OEs faglige høstmøte 13. oktober, som også inkluderte befarings i Holmenkollen nasjonalanlegg, ble det redegjort for anleggets vannforsyning til snøproduksjon. Det gamle Besserudtjernet er fjernet og et nytt Besserudtjern er anlagt foran Peisestua. I Midtstulia er det anlagt en dam, tjern eller magasin med vann fra Styggedalsbekken og fra en tunnel som er boret fra det gamle Besserudtjernet. Det vil både sommer og vinter sige noe vann ned i bunnen av unnarennet i Holmen-

Det nye Besserudtjernet foran Peisestua. Her skal det bl.a. produseres snø.

kollbakken og det er dette vannet som føres de 600 meterne ned i Midtstudammen/tjernet. Her vil det bli produsert snø for lager, men noe av vannet vil bli pumpet opp i det nye Besserudtjernet for snøproduksjon. Ute i løypa vil det også foregå snøproduksjon fra en dam. Holmenkollanlegget er på denne måten selvforsynt med vann til snøproduksjon. Overføring av vann fra Lysakervassdraget er unngått.

Elvelangs i fakkellys 24. september

Oslo Elveforum hadde stand ved Riverside på Grønland i forbindelse med vandringen langs Akerselva 24. september. Tilstrømningen til de spektakulære aktiviteter langs elven bidro klart til større bevissthet om vassdraget. Oppslutningen minnet mest om en «Holmenkollsøndag».

En fabelfugl ved Akerselvas bredder.

Tekst: Cathrine Senje

Om veinavn

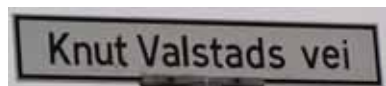
Tekst: Cathrine Senje, foto: Leif-Dan Birkemoe

Kjenner du din bydel? Jeg leste for en tid siden om to unge mennesker som undret seg over navn på deler av Ytre Ringvei. Hvorfor heter deler av ringveien Viggo Hansteens vei og Rolf Wickstrøms vei, spurte de. For oss som har levd en stund er disse navnene velkjente. De to var de første som ble skutt av tyskerne under unntakstilstanden høsten 1941. Og det husker vi.

Det finnes en hel del veinavn i Østensjø bydel som har fått navn etter personer – oftest menn. Slike navn forteller historie. Ikke alle vet hvem som har gitt navn til den veien de bor i eller vandrer på.

Okkupasjonshistoriens veinavn

La oss begynne med okkupasjonshistorien. Deler av ringveien, og veier i nærheten av den, har fått navn etter personer som er kjent for innsats under okkupasjonen. Vi finner *Welding Olsens vei*, *Martin Linges vei*, *Paal Bergs vei*, *Johan Scharffenbergs vei*, *General Ruges vei*, *Olaf Helseths vei* og *Knut Valstads vei*.

Leif Welding Olsen (1895-1940) var den aller første som falt. Han var

sjef på oppsynsfartøyet «POL III» som ble senket av tyskerne natten til 9. april 1940.

Martin Linge (1894-1941), skuespiller og offiser, organiserte spesialavdelingen Kompani Linge og falt under Måløy-raidet i 1941.

Paal Berg (1873-1968) var høyesterettsjustitiarius og hemmelig leder av Hjemmefronten.

General Otto Ruge (1882-1961) var kommanderende general i 1940.

Olaf Helseth (1892-1960) var norsk offiser med lang karriere i Forsvaret. Han ledet kampene ved

Midtskogen i 1940, ble sjef for Hæren i 1946 og senere generalmajor. Johan Scharffenberg (1869-1965), lege og sosialpolitiker, ble arrestert høsten 1940 etter et modig foredrag i Studentersamfunnet. Knut Valstad (1922-1976) fra vår bydel

Knut Valstad (1922-1976) fra vår bydel var aktiv motstandsmann under krigen. Foto: Østensjø lokalhistoriske bilder.

De eldste veiene i bydelen har naturlig nok navn etter gårdene. Her Østensjø gård.

var aktiv motstandsmann. De fleste av disse veiene fikk navn i 1960-årene, da de var relativt nye.

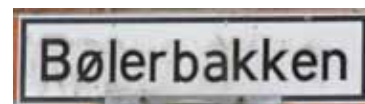
Veier med gårdsnavn

De eldste veiene i bydelen har naturlig nok navn etter gårdene: *Østensjøveien*, *Oppsalveien*, *Ulsrudveien*,

Abildsøveien og naturligvis *Enebakkveien*. Tre sideveier fra *Ulsrudveien* i retning Bøler må nevnes her. Først *Lunne*stien. Den er oppkalt etter småbruket Lunne som ble utskilt fra Østensjø gård i 1912. Hovedbygningen ligger der fremdeles, tilbaketrasket i *Lunne*stien, nr. 6a. Navnet Lunne ble gitt av eierne, uvisst av hvilken grunn. Deretter kommer *Guristuveien*, med navn etter en hytte i nr. 4. Sist kommer *Jørans*stien, nede ved Østensjøveien, men i Oslo byleksikon står det ingenting om opprinnelsen. Men på Østensjø gård ble det fortalt at det var en budeie med navnet Jøran som pleide å gjete buskapen gjennom dette området.

Veinavnet *Kringkollen* forteller om en kolle med en vei rundt. Alle navnene med forledd Bøler er greie:

Bølerbakken, *Bølerlia*, *Bølerskrenten* osv. som på Oppsal, som har *Oppsalstubby* og *Oppsal*toppen.

Alle veinavn med forledd Bøler er greie, her fra Bølerlia august 2009. Anne-Kristine Kronborg, kunst- og drabantbyhistoriker forteller om høyhusene for mange tilhørere.

Etter sammenslutningen av Oslo og Aker i 1948 startet utbyggingen av «drabantbyene» rundt Østensjøvannet. Først ute var Lambertseter. Vi kan jo minne om at *Mellombølgen* og *Antenneveien* skriver seg fra den gang det var antennemaster og radiosender på Lambertseter, og at navn som *Feltspatveien* og *Marmorveien* forteller om områdets bergarter.

Oppsal var ikke en helt ny drabantby. Tomter fra Søndre Oppsal gård ble utparsellert like etter 1900. Oppsal Vel ble stiftet i 1904. Foreningen var meget aktiv når det gjaldt veisaker, og fikk god hjelp av Haakon Tveter (1844-1930) på Østensjø gård. Han fikk gjennomført planen om vei fra Østensjø skole til Oppsal, og veien fikk hans navn i 1938. Han var eier av Østensjø gård 1875 – 1930, ordfører i Aker kommune 1881 – 89 og en dyktig jordbruker. Han fikk fem døtre. To av dem har fått sin vei: Valborgs vei går gjennom tunet på gården og ned mot vannet, Aagots vei i bue fra Oppsalveien.

Villa Kampheim nr. 15b, ombygget, i Kampheimveien.

Veier på Oppsal

De første veiene på Oppsal forteller historie. Kampheimveien ble anlagt ved dugnad: «Det ble arbeidet hele lørdagsnatten og påfølgende søndag en hel sommer», står det i Oppsal Vels jubileumsbok fra 1979. Veien fikk sitt navn i 1938 etter villaen Kampheim, nr 15.b, som i sin tid var eid av Kampen menighet og ble brukt som sommerkoloni for barn fra menigheten.

Like ved er Vilbergveien, oppkalt etter eiendommen Vilberg, som for lengst er revet. I Vilbergveien finner du et av de eldste husene på Oppsal, «Kvilheim», fra 1904. I nærheten er Jørnsløkkveien, som har navn etter plassen Jørnsløkken, senere Solbakken. Der er det ingenting igjen av hus og uthus. Det er ikke mange som husker Solbakken i dag.

Bjartveien, som går østover mot ringveien har naturligvis fått navn etter idrettsforeningen. Bjart og skibakken som lå her. Ikke rart at vi her finner *Hoppveien*, *Unnarennet* og *Nedslagsveien*.

I nærheten ligger *Snipp-Møllers vei*. Byoriginalen Snipp-Møller (1864-1922) var utdannet xylograf – et glemt yrke - og brukte en usedvanlig høy snipp etter å ha inngått et veddemål. Han tjente penger på å opptre som sykkelkunstner, musiker og maler, og han skal ha bodd i en hytte i nærheten av veien

Haakon Tveters vei oppkalt etter Haakon Tveter (1844-1930) på Østensjø gård. Han fikk gjennomført planen om vei fra Østensjø skole til Oppsal, og veien fikk hans navn i 1938. Her fra Skøyenåsen Senter.

Eftasåsen. *Eftasåsen* har nok navn etter beliggenheten mot vest og kveldssola.

I skråningen ned mot Skøyenåsen ligger en rekke veier som bærer navn etter håndverkere:

Sveiserveien, *Filerveien*, *Mekanikerveien* osv. De har fått navn etter et byggelag, drevet av ansatte ved Aker Mek. Verksted, og fikk sine navn i 1955.

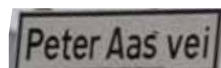

Fra Hellerudveien, Ytre Ringvei har navn på forskjellige deler av veien.

Veier ved Nordre og Søndre Skøyen

Ved Nordre Skøyen ligger veier som forteller gårdens historie med navn etter eiere. *Thygesons vei* har navn etter stiftamtmann Nicolai Emanuel de Thygeson (1722 – 1860) som eide gården i årene 1822 – 41. Han kom opp i økonomiske vanskeligheter, og gården ble solgt på auksjon.

Thygeson gjorde en viktig innsats for kornforsyningen til Norge i nødsårene 1807 – 09 og ble en av prins Christian Fredriks hovedrådgivere i årene rundt 1814.

Peter Aas' vei har fått navn etter Peter Aas, som overtok gården etter sin far

Hans Petersen Aas i 1884. *Skappels vei* er en vei oppkalt etter familien Skappel, nåværende eiere av Søndre Skøyen. En annen vei, *Skrabben*, har navn etter en husmannsplass som lå i nærheten.

Og *Østensjøtrappen*, som går fra *Oppsalveien* og ned mot vannet, er bygget på dugnad av flittige folk fra Oppsal Vel i 1952 – 53.

Veier med navn knyttet til Østensjø skole

I nærheten av Østensjø skole ligger tre veier med tilknytning skolen, og to av dens ledere. *Johan Evjes vei* har navn etter Johan Evje (1874-1962), komponist, organist i Østre Aker kirke

og overlærer fra 1917 til 1946. *Axel Brinchs vei* er oppkalt etter ingeniør Axel Brinch (1865-1939), som hadde tomter i nærheten og

delte ut premier til flinke elever ved skolen. *Karsten Kjelberg* (1902-1987) var rektor ved Østensjø skole 1946-1969 og har

Østensjøtrappen fra Oppsalveien ned til Østensjø terrasse. Slike små stikkveier med trapper har vi flere steder i bydelen.

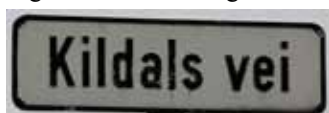
også fått sin vei.

Veinavn på Høyenhall

På Høyenhall finner vi to veier med kjente navn: *Kildals vei* og *Harry Fettes vei*

Peter Wessel Wind Kildal (1814-1882) kjøpte jord på Høyenhall og senere fra begge Skøyen-gårdene. Han anla en meget stor frukthage - nærmere 200 mål - som ble den største i landet. Det skal ha vært mellom 3000 og 4000 frukttrær og omtrent 10 000 bærbusker i hagen.

Han solgte mye på torget, men mye gikk også til hans egen mineralvannfabrikk. Han var en meget allsidig forretningsmann og hadde diverse fabrikker, et sagbruk i Solør og et industri-anlegg på Lilleborg med såpekokeri og spinneri. Han regnes som grunnlegger av Lilleborg fabrikker. Veien fikk navn i 1917.

Harry Fett (1875 – 1962) fikk sin vei i 1965. Han var kunsthistoriker og ble utnevnt til riksantikvar i 1913. I sitt hjem

Christinedal hadde han en stor malerisamling. Huset var bygget av hans far Eduard Fett, som drev Høyenhall fabrikker.

Eduard Fett døde i 1911, og hans sønn Harry overtok som leder av familiebedriften.

Men det var kunst som var hans hovedinteresse. Hans hjem ble møtested for en rekke kunstnere, og en mosaikk-terrasse utenfor huset er et enestående kulturminne.

Da Harry Fett sluttet som riksantikvar startet han sitt prosjekt «Kunst på arbeidsplassen». I dag er det omtrent 6000 bilder som ambulerer mellom medlemsbedriftene.

Hagen på Christinedal var en vakker idyll så sent som i 1960-årene. Og det var nok mange som sørget da store deler av eiendommen ble bygget ut med boligblokker mot *Østensjøveien*.

Veinavn på Rognerud og Manglerud

Otto Sogns vei er oppkalt etter gårdbruker Otto Sogn (1827 – 1916), eier av Rognerud gård. Veien fikk navnet sitt i 1919. Foto: Østensjø lokalhistoriske bilder.

Vi holder oss i denne delen av bydelen. *Otto Sogns vei* er oppkalt etter gårdbruker Otto Sogn (1827 – 1916), eier av Rognerud gård. Veien fikk navnet sitt i 1919. Senere eier av gården var *Nicolai Tofsdahl*, som også har fått sin vei i nærheten.

Emil Korsmos vei er oppkalt etter Emil Korsmo (1863-1953), professor ved Norges Landbrukshøyskole. Og *Johan Hirschs' vei* (1843-1923) har fått navn etter mannen som sto sentralt i arbeidet med å opprette en landbrukshøyskole. Da passer det

Olav Nygard (1884-1924) bodde i nærheten av Beverlia i noen år før han døde i 1924 av tuberkulose. Noen linjer fra et av hans dikt er gjengitt på fasaden til Olav Nygards vei 8.

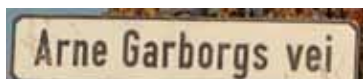
godt at veinavnene på Manglerud minner om jordbruk: *Havreveien, Byggveien, Traktorveien, Plogveien* osv. *Wetlesens vei* som går fra *Toftdahls vei* til *Plogveien* har naturligvis fått navn etter familien på Abildsø gård.

Veinavn på Bryn

I nærheten av Bryn er *Nils Hansens vei*. Han var verksmester ved NSB og formann i Bryn Vel. Ikke langt unna

ligger *Fyrstikkbakken*. Navnet skriver seg fra Bryn & Halden Tændstikfabrikk, som lå på Bryn 1878 – 1932. Fyrstikkbakken 12 var en laftet trebygning oppført som arbeiderbolig i 1872 og fredet. Dessverre ble den ødelagt av brann i 1995.

Veinavn etter diktere

Tre veier har fått navn etter diktere. Jeg har ikke funnet

ut hva *Arne Garborg* (1851- 1924) har med Østensjø bydel å gjøre – vet noen det? Navnet er fra 1926.

Heller ikke *Tor Jonsson* (1916-1951) har noen tilknytning til bydelen, så vidt jeg vet. Men det har *Olav Nygaard* (1884-1924). Han bodde i nærheten av Beverlia i noen år før han døde i 1924 av tuberkulose.

Veinavn knyttet til Oppsal Vel og Samfunnshus

Til slutt: *Helge Sollies vei*, tidligere *Velhusveien*, fra *Kampheimveien* til *Vetlandsveien*.

Helge Sollie (1926-2005) var født og oppvokst på Vilberg og senere bosatt i nytt hus på samme sted. Han var mange år formann i Oppsal Vel og en ivrig lokalpatriot. Da det gamle velhuset ble ødelagt av brann i 1972, ble han pådriver for å reise et nytt samfunnshus. Det ble den store saken for Oppsal Vel, og i 1979 ble huset innviet og åpnet.

Helge Sollie døde i 2005 etter en tids sykdom. Mange gledet seg over at han ble hedret med en egen vei.

Kanskje noen vil savne «sin» vei i min opprømsing? Kanskje vil noen få vite noe de ikke visste? Noen navn har jeg ikke fått forklart. Hvem er f. eks. Tore i *Tores vei*? Men

Motbakkene forklarer seg selv, sikkert et gammelt navn. Søndre Oppsal gård ligger her.

Kilder:

Oslo Byleksikon

Oppsal Vel, jubileumsbok 1979

Rundt vannet, Østensjø Historielags medlemsblad 2/04 og 6/08.

Historien om Nordre Skøyen. Knut Sprauten og Alf Lystad, 1985

Rettelse til Nr.37, juni 2009: Cathrines hjørne.

Det er Elias Blix – ikke Anders Hovden – som skrev No livnar det i lundar. Feilen oppsto fordi jeg hadde valgt ut et

dikt om hvitveis av Anders Hovden. Men jeg strøk det og erstattet det med Elias Blix – diktet - uten å rette forfatternavn. Unnskyld!

Klopper lagt ut

For å gjøre stiene enklere å gå på samtidig som naturen blir spart for unødig slitasje er det i høst lagt ut klopper på en del utsatte steder. Det er spesielt våte partier på Tallbergets østside mot Østensjøvannet, for eksempel på stien langs vannet nedenfor slåtteeenga Sjøli. Det har vært en gruppe fra Østensjøvannets Venner som har utført jobben. Materialene er levert av Friluftsetaten.

Østensjødagen 2009

Leker, folkedans, visesang, kafeteria- og loddsalg, gårdshistorie, konkurranser, ridning, kjøring med hest og vogn samlet et stort publikum på Bakkehavn gård søndag 30. august.

Hilde Heltberg underholdt og trollbant publikum, samtidig som hun uttrykte at hun gjerne kom tilbake neste år! (Foto: Paul Fekjær)

Leikarringen Symra presenterer seg i staselige bunader etter den friske folkedansoppvisningen (foto: Leif-Dan Birkemoe).

Det var stuvende fullt av folk på Østensjødagen (Foto: Tove Andersen)

Laila Amundsen viste fram perlearbeider, og Østensjø Husflidslag viste fram andre håndarbeidsteknikker og vervet medlemmer. (Foto: Eirik Wærner)

Britt Grimnes hadde med seg hestene sine, og det er alltid gjevt å få prøve seg på å ri. (Foto: Eirik Wærner).

Gamle spill som å kaste hestesko var populært. (Foto: Paul Fekjær)

Sanseboksene var populære, og ungene synes det var spennende å stikke hendene inn i det ukjente. (Foto: Eirik Wærner)

Morten Pedersen var årets superselger av lodd og skaffet oss et lite overskudd. (Foto: Eirik Wærner)

Aud Steensrud var en del av vaffelpresse-gjengen, som arbeidet på spreng for å steke nok vaffer. (Foto: Eirik Wærner)

Liv Sommer Holmen hadde ansvaret for å holde orden på alle ungene som ville steke pinnebrød. Det ble mange hundre. (Foto: Eirik Wærner)

Dette gamle bildet er tatt fra tunet på Bøler gård og viser beitende kuer i området ned mot kirketomten. Gårdsveien går ned mot Bølerbekken omtrent der T-banebroen går i dag, og vi skimter i bakgrunnen fra venstre Bogerud gård, Bogerud- og Rustadjordene, Langerud gård og bygninger tilhørende Eterfabrikken. Bildet er utlånt av familien Böhler.

Farvel til "gamle-kirken» på Bøler

Amund Kveim

Det har ofte vært sagt at intet er så permanent som en midlertidig løsning. Interimskirken på Bøler ble stående i 50 år, men nå er den revet.

Da gravemaskinene 18. september i år tok tak i kirkeveggene kunne man oppleve et merkelig fenomen. Det er ikke ofte man ser en sogneprest smile mens en kirke rives, men det gjorde Dag Auli med god grunn. Rivingen representerte det virkelige startskuddet for byggingen av et flott nytt kirkebygg for Bøler menighet. For de fleste var det imidlertid med et visst vemod man så kirken ble forvandlet til bygningsavfall. For det er ikke bare de faste kirkegjengerne som har hatt et forhold til bygningen; utallige barnedåper, konfirmasjoner og konserter har vært holdt her i årenes løp. Siste gudstjeneste ble holdt for over et år siden, og menighetshuset ble revet 10. september.

En uvanlig kirkehistorie

Den gamle Bøler-kirken har kanskje en av byens merkeligste opprinnelseshistorier. Da utbyggingen på Bøler startet på midten av 1950-tallet, var det tak over hodet til de mange boligsøkende som var viktig. Butikker, bank, postkontor, offentlige service-

institusjoner, kirke m.m. fikk komme senere. Dette er for så vidt ikke unikt for Bøler, men Bøler kirke ble faktisk kjøpt på rot, demontert og gjenreist på dugnad. Ikke bare det, den ble reist på en tomt som ble gitt i gave fra den gamle familien på Bøler gård, familien som mistet sitt levested da jordene i praksis ble tatt av kommunen. Kirkeklokken ble overtatt fra Vaterlandskirken som ble revet da det skulle anlegges T-bane til de østlige bydeler. Kirken skulle bare være høyst midlertidig og ble derfor satt opp lengst ned på kirketomten slik at det også skulle være plass nok til selve kirken.

På et gammelt bilde fra Landbruksutstillingen på Ekebergsletta i 1959 ser vi kirken slik den første gang ble reist. Arkitektene bak var Harald Hille og Odd Kjell Østby, og selve innvielsen på Bøler fant sted 11. september 1960. (De som vil lese mer om den gamle kirkens historie anbefales å lese Hans Lindkjøls bok «Bølerkirken, Troens vågestykke», utgitt i 2008.) I årenes løp har mangelfullt vedlikehold, og vissheten om at bygningen bare var midlertidig, bidratt til forfall. Det er allerede lenge siden kirken ble besluttet fornyet, men både arkitektkonkurranse og manglende bevilgninger har bidratt til at menigheten nå lenge har hatt tilhold i Bøler samfunnshus.

Med Bølerbekken som nærmeste nabo

Rett ved kirketomten renner Bølerbekken som har sitt nordligste utspring i noen små myrområder i marka øst for Trasop. I gamle dager rant den der Ytre Ringvei (General Ruges vei) nå går. Tilførselsbekker kom ned fra Ulsrudvann, fra vannet Bølerkulpen som lå der Haraløkka idrettsanlegg ligger nå, og

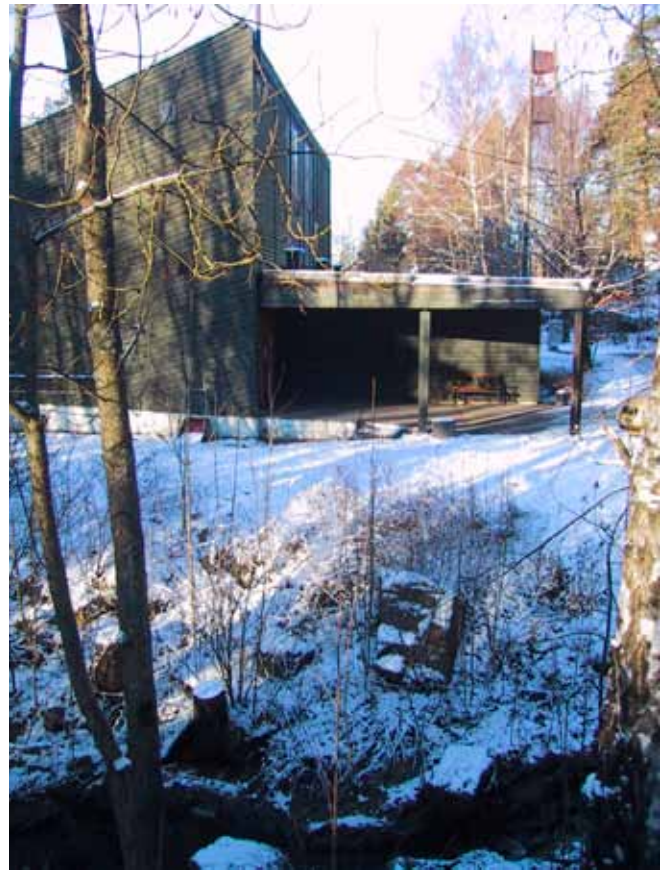

**Kirkens hus. Landbruksutstillingen på Ekeberg 1959.
Postkort, ukjent utgiver.**

fra et lite bekkefar som kom ned der Bølerlia går nå. Vannet i Bølerbekken vi ser komme frem i dagen ved parkeringsplassen til den gamle kirken er bare vannet fra sistnevnte bekkesig. Resten ligger i rør og kommer ut nedenfor kirketomten.

Nå foreligger det konkrete planer om å få Bølerbekken opp i dagen fra kirken til Østmarkveien og samtidig få sidebekken fra Haraløkka opp ved siden av turveien som leder ned mellom Ulsrud og Bøler skole. Dette innebærer at det i den videre planleggingen av den nye kirkens uteområde må tas hensyn til dette, og ikke minst at vannføringen blir større enn den bekken som renner der i dag. Ettersom Bølerbekken er en av Østensjøvannets viktigste tilførselsbekker må det påses at det under selve byggeprosjektet tas hensyn slik at det ikke oppstår avrenning eller andre miljømessig negative konsekvenser for miljøet.

Rivingen startet, 18. september 2009.

Kirken og Bølerbekken.

Den nye kirken kommer

I skrivende øyeblikk konstaterer vi at grunnarbeidene er i full sving, brakkerigg er satt opp, store utsprengetninger er foretatt og kirketomten er forandret til det ugjenkjennelige. Ny kirke ventes å stå ferdig våren 2011. La oss håpe at også denne tilpasser seg landskapet og naboskapet til Østensjøområdet Miljøpark slik som gamlekirken.

Bydelsdag med mange aktiviteter

Leif-Dan Birkemoe

Bydelsdagen ved Østensjøvannet søndag 7. juni fant sted med sol og masse folk inntil det plutselig kom en kraftig regnbyge som avsluttet dagen raskere enn planlagt.

Østensjøvannets Venner hadde stand på vestsiden. Her var trolig akvariet med bunndyr fra Østensjøvannet det mest attraktive. Det er alltid stor forbauselse over at det er så rikt med smådyr i vannet. Snegler og dammusling er store i forhold til de mange små kryp. Greit å ha Aschehougs naturbok *Insekter og småkryp i vann og vassdrag* for hånden, erfarte Tore Nesbakken som fikk de mange spørsmål. Den kan gjerne anbefales for de som har lyst til å finne ut av hva som rører seg i vannet.

Ridning på hest er alltid populært for den yngste garde. Britt Grimnes stilte med sine godmodige islandshester som så ut til å tåle det meste av uerfarne ryttere. Østensjø Kunstforening inntok sin plass fra fjoråret ved Bølerbakkens utløp og kunne straks registrere flere ivrige deltakere som gjerne ville prøve seg i malerkunstens verden. Inspirasjonen lot i alle fall ikke

Smådyr fra vannet tiltrekker seg gjerne mange interesserte.

Østensjø historielags stand betjent av Per Ove Dahl.

vente på seg. Alt dette under ledelse av Gunnar Bjørnbom. Østensjø historielag hadde stand ved sørøstsiden av vannet. Østensjø husflidslag hadde plassert seg mer i den nordlige del av området.

Ridning er en populær aktivitet.

En ivrig deltaker – med inspirasjon fra naturen omkring.

Østensjø Kunstforening med stand ved Bølerbakkens utløp.

Deichmanske bibliotek på Oppsal 30 år

Leif-Dan Birkemoe

Biblioteket på Oppsal har fylt 30 år – det ble markert med kaffe og kake, bokamnesti og ballonger 4. november. Mange hadde funnet veien til biblioteket for å gratulere. Avdelingsleder Heidi S. Stene ønsket de fremmøtte velkommen og berettet fra filialens 30-årige historie. Siri fikk overrakt blomster som den eneste av de nåværende ansatte ved filialen med 30 års fartstid på samme sted. Biblioteksjef Liv Sæteren hilste fra hovedbiblioteket med mange gode ord til filialen som er flinke til å henge med i utviklingen.

Biblioteksjef Liv Sæthren overrekker blomster og takk til avdelingsleder Heidi S. Stene.

«Vassvesenet» på Sarabråten

Leif-Dan Birkemoe

Sigurd Senjes «Spillet om Sarabråten» ble fremført 12. og 13. september på historisk riktig sted med Kjersti Fullu som ny regissør. Stort fremmøte og god stemning i det fine høstværret. Siste gang stykket ble fremført var i 2007 (se Sothøna nr.34, s. 16). Alle de nær 30 skuespillere gjorde en flott innsats

Vassvesenet (Lars Maanum) forteller Fru Marie Heftye (Sita Jacobsen) om at husene på Sarabråten må rives.

Fest og bokslipp - Trolltun 50 år

Leif-Dan Birkemoe

Trolltun borettslag på Bøler, 1959-2009, feiret sine 50 år med å invitere til åpent hus. Det var første gang i borettslagets historie at dørene til atelierene ble åpnet for alle som ville titte inn.

Samtidig ble boka *Kunstnerhus* introdusert, skrevet av Helle Benedicte Berg og Ane Hjort Guttu som bilderedaktør - utgitt på Gaidaros Forlag AS. Boka tar for seg tiden da kunstnerkolonien ble til, om pionertiden, de aktive år og nye generasjoner. Her kan vi lese at kunstnerboligene er forbeholdt medlemmer av Norske Billedkunstnere, Norske Kunsthåndverkere og Forbundet Frie Fotografer, men tidligere har det vært åpent for arkitekter og scenografer. De som ønsker å kjøpe leilighet på Trolltun må kunne dokumentere betydelig aktivitet innenfor sitt fagfelt. I boka fremgår det at inspirasjon til kunstnerlivet ofte er hentet fra naturen i området. Et av bildene viser male- ren, billedhuggeren, grafikeren og fotografen Carl Nesjar som gjør fotostudier ved Østensjøvannet. Vårt inntrykk er at den kunstfaglige historien er godt dekket, ikke minst til nærmiljøet.

Kulturpolitisk tiltak

I 1956 ble byggingen av Trolltun vedtatt i Bystyret, nærmest som et kulturpolitisk tiltak. I 1958 startet byggeprosessen, og i 1959 stod kolonien klar. OBOS var utvikler sammen med Unge Kunstneres Boligbyggelag. Over 70 yrkesaktive malere og billedhuggere, men også grafikere, illustratører, kunsthåndverkere, keramikere, tekstilkunstnere, smykkedesignere og fotografer har bodd og bor fremdeles på Trolltun. Derfor var det med stor spenning Trolltun åpnet sine dører 22. august. Endelig skulle vi få titte inn!

Kunst i nærmiljøet

Boka *Kunstnerhus* har et avsnitt med guide til kunstverk i Bølerområdet. Men det er kunstverk også i en større del av nærmiljøet. Den som ser seg om vil fort oppdage at flere av kunstverkene som er utplassert er utført av kunstnere som har eller har hatt tilhold på Trolltun. Navn som Fritz Røed, Solveyg W. Schafferer, Thorstein Rittun, Sivert Donali, Eilif Mikkelsen m.fl. har fått sine verk utplassert. Slike kunstverk ble presentert i *Sothøna* nr. 33, november 2007 med Cathrine Senje som forfatter under overskriften *En vandring full av kunst og opplevelser*. Et kunstkart ble utgitt i høst av Østensjø kunstforening i samarbeid med Østensjø historielag og Østensjøvannets Venner. Kunstverkene er også søkbare i bildedata-basen Østensjø lokalhistoriske bilder. Flere av kunstverkene er laget av kunstnere som bor eller har bodd på Trolltun. Se egen omtale side 18.

Trolltun 50 år var tydelig markert på festdagen.

Stor var oppslutningen om jubileumsarrangementet 22. august. Både eldre og yngre kunstnere var samlet på festplassen.

De fleste atelierene var åpne for besøk.

Sothøna

Østensjøvannets Venner takker våre annonsører som gjør det mulig å utgi Sothøna.

Shell / 7-Eleven Ryen Enebakkvn. 135, 0680 Oslo Tlf: 22 19 17 26 NY VASKEMASKIN		BER GER SEN BERGERSEN FLIS Bergersen Flis Butikk/utstilling Åpningstider: Man-Fre 09-18, Tor 9-19 og Lør 10-15 Enebakkveien 123, Pb.218 Manglerud, 0612 Oslo. Tlf: 23 30 49 00, Fax: 23 30 49 01
LAMBERTSETER UR & OPTIKK Synsundersøkelse Briller • Kontaktlinser Tlf.: 22 28 02 41	Selskapsmat Tlf. 22 67 64 90	
Manglerud Senter Tlf.: 22 26 34 07 / 920 69 963	MANGLERUD SENTER 30% på innramming Tlf.: 22 75 77 00 Fax.: 22 75 77 01 Åpningstider: Man. fre. kl. 8-20 Lørdag kl. 9-18	
GLASS EKSPERTEN HENTER OG BRINGER BØLER SENTER Bølerlia 2 Tlf 2226525		
Lokalavisene Oslo AS grasrot butikk.no		

Dumping av hageavfall er ulovlig

– stor opprydding i høst

Leif-Dan Birkemoe

Enkelte steder langs Østensjøveien, men også ved andre lett tilgjengelige steder for bil eller trillebår, har det dannet seg tømmeplasser for hageavfall. Store hauger har over år vokst seg store og stygge. Lukt og rotter har vært en plage for de som bor i nærheten. Men det som er direkte straffbart er å spre uønskede vekster inn i naturen. Hageplanter fortrenger lett stedegne planter og tar til slutt over som vegetasjon.

I høst ble det gjort et stort oppryddingsarbeid, særlig med den ruvende avfallshaugen i Almedalen der Østensjø terrasse møter Østensjøveien. Forut for oppryddingen ble det lagt et rundskriv fra Østensjøvannets Venner i postkassene til 200 husstander med orientering om forbudet om å tømme hageavfall i miljøparken rundt Østensjøvannet. Samtidig med rundskrivet ble også en nærmere orientering fra Friluftsetaten om tømming av hageavfall på kommunalt friområde vedlagt.

Friluftsetaten og Østensjøvannets Venner har de siste årene samarbeidet om bekjempelse av fremmede plantearter rundt vannet. Disse plantene fortrenger de stedegne artene og vil gjøre plantelivet i området mer ensartet. De fremmede artene stammer vesentlig fra hageavfall. Vi tror at tømming av hageavfall i nærmiljøet skyldes uvitenhet om farene, og ikke at man vil bidra til å ødelegge plantelivet rundt Østensjøvannet.

Sammen har vi bekjempet kjempebjørnekjeks som for noen år siden ble observert ved Vadedammen og ved parkeringsplassen. Parkslirekne vokste i en stor bestand vest for Vadedammen i nord. Kjempebjørnekjeks er luket bort. Østensjøvannets Venner har lagt ned flere hundre dugnadstimer på å bekjempe blant annet russekål og kanadagullris. Disse plantene finnes fortsatt i Miljøparken, men i betydelig mindre mengder enn før. Vi

Slik så fyllingen ut i oktober 2004. Fem år senere var den vokst enda høyere.

ønsker å opprettholde og videreutvikle et artsrikt område til kommende generasjoner.

Oppfordring

Dersom du vil at dine barn skal kunne nyte det biologiske mangfoldet ved Østensjøvannet, ber vi deg følge Friluftsetatens henvisninger om levering av hageavfall til de aktuelle mottaksstedene.

Det er forbudt å dumpe hageavfall i området, og vi tar det for gitt at du ikke vil gjøre deg til lovbrøyer. Takk for at du hjelper oss med å ta vare på den fine naturen rundt Østensjøvannet! Se www.ostensjovannet.no.

Opprydding i Almedalen

I oktober ble det øverste laget av hageavfallshaugen i Almedalen fjernet av Friluftsetaten. En lang arm grafset med seg kvist og kvas og resten tok en gravemaskin slik at det ble rensset godt opp helt ut i kantene av haugen. Dermed kom man ned til fet kompostjord. Over det hele ble det lagt et lag med ren jord, godt jevnet ut slik at ingen planterester fikk vekstvilkår. Dette er en metode som gjerne benyttes ved fjerning og planering av hageavfallshauger på kommunale friområder.

For klart å gjøre kjent at dette ikke lenger er noen avfalls plass, ble det slått opp et skilt signert Oslo kommune, Friluftsetaten.

Det ble også fjernet hageavfall i nord ved Vadedammen.

Forurensningsloven

Friluftsetaten utøver myndighet etter forurensningsloven, som betyr at etaten kan gi pålegg til enkeltpersoner og bedrifter om fjerning av avfall og opprydding i forbindelse med brudd på forurensningsloven § 28, samt gi pålegg om å dekke utgifter til opprydding. Dette omfatter også hageavfall.

Skiltet forteller tydelig at nå må det være stopp med å dumpe hageavfall

En lastebil med lang grabb tok tak i fyllingen i Almedalen og grafset til seg kvist og kvas i oktober 2009.

Husk at hageavfall og annet skrot ikke skal kastes i naturen!

Se også www.friluftsetaten.oslo.kommune.no/

avfall i Almedalen.

Hva forurensningsloven sier om å dumpe hageavfall

På linje med alt annet avfall er det etter forurensningsloven ulovlig å dumpe hageavfall i naturen. Forurensningslovens § 28 om forbud mot forsøpling sier følgende:

«Ingen må tømme, etterlate, oppbevare eller transportere avfall slik at det kan virke skjemmende eller være til skade eller ulempe for miljøet. Den som har overtrådt forbudet i første ledd, skal sørge for nødvendig opprydding.»

Videre sier forurensningslovens § 37

“Kommunen kan gi pålegg om at den som har etterlatt, tømt eller oppbevart avfall i strid med § 28, skal fjerne det, rydde opp innen en viss frist, eller at han skal dekke rimelige utgifter som noen har hatt til fjerning eller opprydding.”

Bølerbekken - med forsterket utløp

Leif-Dan Birkemoe

Ved store nedbørsmengder har vannet i Bølerbekken hatt problemer med å forsere sementrøret under turveien. Det var rett og slett ikke plass nok til å ta unna vannet. I tillegg ble røret tettet av gress og grener som kom drivende. Det ble som en propp inne i røret. Dette gjorde gjennomstrømningskapasiteten ekstra liten. Følgen var at vannet presset på og tok med seg jordmassene rundt sementrøret. Dermed ble grus og jord i veien skyllet vekk og nye lass med fyllmasse måtte tilføres etter flommen. Dette har etter hvert inntruffet stadig hyppigere. Friluftsetaten har derfor gått til det skritt å forsterke utløpet. Kantsteiner er lagt opp og en trebro av samme type som broen i sørenden fører nå over bekken. Trolig er flom i veien som følge av store vannmengder i Bølerbekken nå historie.

Sementrørene som lå under turveien er brakt på land. Selv med stor dimensjon hadde røret ikke kapasitet til å få alt vannet gjennom. Det forteller noe om vannmengdene. I tillegg tettet røret seg på grunn av gress og greiner.

Asfaltering av Østensjøveien, men ikke uten justeringer

Leif-Dan Birkemoe

Østensjøveien har i deler av perioden med legging av fjernvarmerør vært en stor anleggs plass. Det har vært trafikkork, omkjøringer, sperringer og lysregulering. I juli ble mye av ulempene rettet opp med omfattende asfaltering fra Abildsø til Bryn. Både fortau og vei ble tilgodesett med asfalt. Tross alt en god løsning etter måneder med trafikale plager.

Men så - på høstparten ble en stripe av asfalten fra rundkjøringen ved Haakon Tveters vei sørover på vestsiden av Østensjøveien skåret opp. Feil lesing av tegningene gjorde at entreprenøren AF Gruppen måtte flytte kantsteinene ca. 30 cm lenger mot Østensjøvannet. I tillegg måtte noen overvannskummer endre plass. Grunnen til disse endringene er at det skal gis plass til sykkeltrasé på begge sider av Østensjøveien.

I oktober 2009 måtte en stripe av asfalten fra rundkjøringen ved Haakon Tveters vei og sørover på vestsiden av Østensjøveien skjæres opp igjen. Feil lesing av kartet førte til at kantsteinen måtte flyttes ca. 30 cm nærmere Østensjøvannet.

I oktober ble kantstein lagt langs Bølerbekkens utløp for å hindre flom og utvasking av jord- og grusmasser fra turveien. En midlertidig mindre trebro gjorde nytten inntil den permanente broen kom på plass. Helt til høyre sees stubben fra piletreet som ble saget ned i september.

Motorikkbane for de yngste

Leif-Dan Birkemoe

Vi har utfordret Friluftsetaten til å beskrive de nye lekeapparatene som har dukket opp ved lekeplassen på sørøstsiden av Østensjøvannet. Morten Anker-Nilssen, park- og friområdeforvalter i Friluftsetaten, har sendt oss noen ord om funksjonalitet og sikkerhet som vi bringer videre til våre lesere:

Robinia Motorikkbane gir barna gode balansemotoriske utfordringer. Banen er satt sammen av følgende apparater: 1. stk. rambock, 10 stk. balansedekk, 1 stk. hinder med 2 nett, 4 par stylder og 1 stk. bjelkebro.

Friluftsetaten bygget våren 2009 en ny attraksjon på lekeplassen ved Østensjøvannet, til erstatning for den nedslitte lekesentralen som ble revet tidligere på året. Den nye attraksjonen består av en liten motorikkbane eller hinderløype om man vil, med blant annet elementer som rambock, bjelkebro og stylder. Den er konstruert av trestokker med tilnærmet 100 % kjerneved fra Robinia (*Robinia pseudoaccacia*). Dette treslaget har helt unike egenskaper når det gjelder styrke og holdbarhet, og det helt uten bruk av kjemisk impregnering med tungmetaller. Dette er med andre ord et godt miljøvalg. Tanken er også at ubehandlede trestokker glir bedre inn i terrenget rundt Østensjøvannet.

4 par stylder

Bjelkebro

Treverket vil først ha en gylden farge, men etter hvert bli grålig som alt annet ubehandlet treverk.

Rambukk

Barn og sikkerhet

Lekeplassen er tilpasset barn fra 3 år og oppover. Sikkerheten rundt apparatene er ivarettatt gjennom rutinemessig funksjonskontroll og ettersyn 12 ganger i året for å avdekke eventuelle farlige endringer eller slitasje på apparatene. I fallsonen rundt apparatene er det lagt ut et tilstrekkelig tykt lag med godkjent støtsand. Lekeapparatene er levert og montert i henhold til lekeplassforskriften og Norsk standard for lekeutstyr NS 1176 og 1177. Både produsent, leverandør og montør er anerkjente og profesjonelle aktører.

Litt om leverandør og montør

Friluftsetatens leverandør er Milas AS og produsent er det danske Norleg. For bilder av tilsvarende apparater se www.milas.no og Naturlekeplasskatalogen 2008, side 8 (produkt LE20000-U Robinia Motorikkbane).

Den kommunale entreprenøren Park og idrett Oslo har montert lekeanlegget på oppdrag av Friluftsetaten med en kostnadsramme på ca 100.000 kr.

Med denne beskrivelse fra Friluftsetaten kan vi føle oss trygge på at lekeapparatene er av beste kvalitet med høy sikkerhet. Allerede nå er det mange barn, og ikke minst barnehager, som har tatt apparatene i bruk. Stor takk til Friluftsetaten!

Østensjøvannets Venner takker våre annonsører som gjør det mulig å utgi Sothøna

JØLSTAD
begravelsesbyrå

Abildsø - Grorud senter
Grefsen - Holtet - Kalbakken
Smestad - St.Hanshaugen

22 79 77 00 (24 timer)
www.jolstad.no

Langtidsvirkende og effektiv
ANTI – PERSPIRANT

STOP 24 virker hemmende på svettekjertlene
og reduserer svetteutsondringen

Fås på apotek som roll-on, spray og krem

A/S Den norske Eterfabrikk, Bøler
Tlf.: 22 78 26 00

**A/L OPPSAL
SAMFUNNSHUS
SELSKAPS- OG
MØTELOKALER**

**I
bydelens
hjerte**

Vetlandsvn. 99/101 - 0685 Oslo
Tlf. 23 12 65 40

Lyse og trivelige selskaps- møte- og
konferanselokaler til leie på dag og
kveld. Vi har lokalalternativer som
kan dekke fra 10 til 150 personer.
www.oppsalsamfunnshus.no

Nytt bad!

22 76 15 70

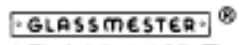
Din lokale fagbedrift
med lang erfaring.

Hos oss finner
du kvalitetsbad!

Ring oss for tilbud, gode
råd og veiledning.

Comfort Bryn AS
ROGER HAGEN
Østensjøveien 60, Oslo

Østensjøvannets Venner takker våre annonsører som gjør det mulig å utgi Sothøna.

BERGERSEN vann og varme Ryenstubben 7, 0679 Oslo Tlf. 22 76 70 20 Fax.: 22 76 70 01 E-post: bjorn.bergersen@bergersenvv.no	DROGSETH Blikkenslageri AS Verkseier Furulundsvei 22 Tlf.: 22 32 32 50 www.drogseth.no	HELSEBODEN Oppsal Senter, Tlf. 22 27 87 40 Lambertseter Senter Tlf. 22 74 77 12
FURULUND A/S Lambertseter - Cecilie Thoresensvei 5 c, 1153 Oslo Stort utvalg i glassmestertjenester og innramming Tlf.: 22 28 04 90 E-post: post@furulund.no - www.furulund.no	OBOS Som medlem har du alle fordelene Tlf.: 22 86 55 00	
BØLER BRILLESENTER & UR A/S Ta en optisk synsprøve for briller og kontaktlinser Bøler Brillesenter & Ur A/S Bøler senter, tlf. 22 26 22 68	Ingus biloppretting & lakking as Bilskadesenteret på Ryen Ryensvingen 2-4 ing A, 0680 Oslo Tlf 23 06 05 00 • Fax. 23 06 05 01	

HÅNDVERKSBYGG AS
Tømrmester og Entreprenørforretning
Byggemelding/Prosjektering
MESTERHUS
Høyenhallvn 2, 0667 Oslo
Tlf.: 23 12 71 70
www.handverksbygg.no

**NYBYGG - TILBYGG
REHABILITERING**

Bikkje på svømmetur

Leif-Dan Birkemoe

Det er ikke ofte man ser bikkjer svømme i Østensjøvannet. Men i høst skjedde det at hundeeieren kastet en pinne ut i vannet med den følge at hunden jumpet uti. Det var lite dramatisk denne gangen. Ingen fugler var i faresonen. Bikkja så heller ikke ut til å være oppmerksom fugler, kun pinnen. Dette som en liten påminnelse til hundeeiere om å overholde bestemmelsen om båndtvang i naturreservatet – hele året.

Bikkja på full fart mot pinnen.

B-blad

Ettersendes ikke ved varig adresseforandring, men returneres med opplysninger om riktig adresse.

Returadresse:

ØVV, Pb. 77 Oppsal, 0619 Oslo

*Før snøen legger seg byr Østensjøvannet på fine skøytemuligheter. Bildet er tatt 31. desember 2007.
Foto: Leif-Dan Birkemoe.*